

Med sans for nyskaping

I de tre nordligste fylkene er det ingenting å si på nyskappingslysten. Den bare øker. Det har resultert i stor pågang hos NT-programmet.

Direktør Bjørn Nilsen tror ikke det er tilfeldig at de har hendene fulle av prosjekter. - Vi er veldig tilgjengelige. Når kundene ringer og trenger hjelp, så er vi der. Jeg tror folk kommer til oss med prosjektene sine fordi vi følger opp. Økonomisk støtte er viktig, men det er jo ikke unikt. Det er organiseringen som er det unike med oss, sier Nilsen.

side 4-5

– Jo mer det smaker og lukter jo mer lønner det seg!

I noen lyse sommerdager og -netter i juni møttes Distriktskommisjonen i Hammerfest for å møte representanter for forsknings- og næringsmiljøene innen kyst- og offshorenæringene.

Seniorforsker Bent Dreyer fra Fiskeriforskning var av dem som informerte, provoserte og underholdt forsamlingen om virkeligheten i fiskerinæringen.

side 3

Anders Eira: – Ingen regioner skal tape!

Det har vakt mye politisk støy og forvirring at Eftas overvåkingsorgan ikke ville godta den norske ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift. Både pessimister og opportunistene har spådd slutten på norsk distriktpolitikk slik vi kjenner den. Statssekretær i Kommunal- og regionaldepartementet, Anders Eira, er heller ikke glad for avgjørelsen, men er grundig lei polemikken og krisemaksimeringen rundt den.

side 7

Innhold

Krever ulike livsfasar ulikt perspektiv?

Side 6

Partnerskap

Side 8 - 9

Sykkelrute rundt Nordsjøen

Side 10

Møteplass Finnmark – et spennende samspill for innovasjon og nytenking

Side 10

Tal og fakta blir ettertrakta næringslivsstoff

Side 12

Lucky Næroset

Side 12

Ny plan og bygningslov – mer makt til lokaldemokratiet

Side 13

Langt igjen til kommunalministerens drøm

Side 14

Til by fra land – mann etter mann?

Side 16

Boka jeg anbefaler...

Tekst: Hilde Bringsli (scritto@tiscali.no) - Illustrasjon: Ulrike Rode

Den observante leser vil se at ansvarlig redaktør av Profilen er endret. Vår tidligere redaktør Mette Kammen har sluttet i Kommunal- og regionaldepartementet og flyttet til Telemark. Jeg skal derfor ta over som redaktør og ser fram til jobben! Antagelig er redaktørskiftet en endring som leserne ikke vil merke så veldig mye til. Profilen vil fortsatt ha som mål å formidle kunnskap og erfaringer fra næringsutviklingsarbeid. En av hovedstrategiene innenfor regional- og distriktpolitikken er å delegerer og desentralisere mer ansvar og flere oppgaver fra staten til regionalt og lokalt nivå. Profilen vil derfor ha et spesielt fokus på fylkeskommunen som regional utviklingsaktør og på samarbeid i regionalt partnerskap, med næringslivet, virkemiddelaktører, private organisasjoner, utdanningsinstitusjoner og kommuner.

I dette nummeret setter vi blant annet fokus på partnerskapet i fylkene. Hva er forskjellene mellom fylkene? Hva er kritiske suksessfaktorer for at partnerskapene skal fungere? Kommunal- og regionaldepartementet har nylig foretatt en kartlegging av partnerskapsutviklingen i fylkene. I et intervju med Øystein Bjørgum trekker han fram noen av hovedinntrykkene. Vi presenterer samtidig 3 fylker som har valgt litt ulike modeller for samarbeid i partnerskapene.

Den siste tiden har det vært mye fokus på de store utfordringene i næringslivet langs kysten og særlig i Nord Norge. Nyskappings- og Teknologiprogrammet i Nord-Norge (NT-programmet) er en liten og effektiv aktør, som til tross for store utfordringer i landsdelen har hatt stor suksess med å realisere nyskapende prosjekter. Nøkkelen har vært at NT-sekretariatet jobber tett med bedriftene, forskningsmiljø og andre for å hjelpe fram gode prosjekt og følger prosjektene aktivt og tett også etter at prosjektet er fullfinansiert og igangsatt.

Dagens differensierte arbeidsgiveravgift har vært et treffsikkert og lite byråkratisk virkemiddel som alle norske partier er enige om at hadde vært ønskelig å opprettholde. Når ordningen nå likevel står for fall, legger regjeringa vekt på å etablere gode alternativ til ordningen. Profilen har intervjuet statssekretær Anders Eira om status i saken.

Dette er noen smakebiter på mangfoldet av artikler i denne utgaven av Profilen. Dersom dere har forslag til tema eller saker dere ønsker Profilen skal skrive mer om tar jeg gjerne i mot tips!

Jeg ønsker alle lesere en fin høst!

Bente Boye

Tor Bjøru
Direktør marked og kommunikasjon i SIVA

Jeg anbefaler :

«Grassroots Leaders - How Civic Entrepreneurs Are Building Prosperous Communities»

av Douglas Henton, John Melville og Kimberly Walesh (1997)

Boka tar utgangspunkt i etableringen av Joint Venture; Silicon Valley, men viser også til flere andre amerikanske eksempler. Det viktigste er beskrivelsene av hvordan samfunnsentreprenørene, fra alle nivå i næringsliv og offentlige institusjoner, motiverer og arbeider i nettverk for å etablere felles mål, mobilisere ressurser og iverksette tiltak. Boka gir et innblikk i praktiske, prøvde strategier for ledere ved revitalisering og tiltak for økt økonomisk utvikling i en region. Selv om amerikanske forhold kan sies å være «noe» annerledes enn norske, er det masse relevant og overførbart tankegodt i denne boka!

Gunn Ovesen
Administrerende direktør i SND

Jeg anbefaler:

«Vett og uvett»

av Einar K. Aas og Petter Wessel Zapfee.

Humor og latter er en nødvendighet både i jobbsituasjonen og i privatlivet.

Historiene er enkle - på grensen til det banale.

Den beskriver det nord-norske; kultur, temperament, humor, kreativitet, livsglede mm. Jeg har brukt å gi nye bekjentskaper et eksempel slik at de skulle forstå meg.

Har du tips om aktuelle saker til Profilen?

Ta kontakt med ansvarlig redaktør Bente Boye, på e-post: bente.boyey@krd.dep.no eller ring på tlf: 22 24 70 40.

profilen

er utgitt av:

Kommunal- og regionaldepartementet,
Regionalpolitisk avdeling
Postboks 8112 Dep. 0032 Oslo
Tlf: 22 24 70 01 • Faks: 22 24 27 38
Ansv. redaktør: Bente Boye
(bente.boyey@krd.dep.no)
Adm. redaktør: Hilde Bringsli (scritto@tiscali.no)

Profilen utgis av Regionalpolitisk avdeling i Kommunal- og regionaldepartementet.

Målet med avisa er å formidle kunnskap og erfaringer fra pågående næringsutvikling på lokalt, regionalt og statlig nivå. Avisa har et særskilt fokus på fylkeskommunen som regional utviklingsaktør og på partnerskap mellom offentlige og private aktører.

Produksjon:

Resonans as
Kirkegaten 5, 0153 Oslo
Tlf.: 22 33 13 30
e-post: petter.aasheim@resonans.no

Trykk:

Media Øst Trykk, Mysen
Tlf: 69 89 83 81 • Faks: 69 89 83 87
Opplag: 9.500
Avisen utkommer med fire nummer i året.

– Jo mer det smaker og lukter, jo mer lønner det seg!

Tekst: Eivind Heløe (heloe@argument.no) - Foto: Fiskeriforskning

I noen lyse sommerdager og -netter i juni møttes Distriktskommisjonen i Hammerfest for å møte representanter for forsker- og næringsmiljøene innen kyst- og offshorenæringene. Seniorforsker Bent Dreyer fra Fiskeriforskning var av dem som informerte, provoserte og underholdt forsamlingen om virkeligheten i fiskerinæringen. Hvem sa at forskere ikke kunne formidle!?

Det må tilføyes at det ikke burde trenges gode formidlere for å ta viktigheten av norsk fiskerinæring innover seg: Den har enorm betydning for Norge som nasjon og er helt avgjørende for mesteparten av kysten vår. Noen nøkkeltall skulle illustrere betydningen av Dreyers arbeidsfelt: Eksport for ca. 30 milliarder kroner (fiskeri og havbruk), 55.000 direkte og indirekte sysselsatte. Med slike tall ville nok hvem som helst holdt kommisjonen våken.

Seniorforsker Bent Dreyer

Profilen tok en prat med Dreyer i etterkant av møtet.

Uforutsigbarhet er kystnæringenes vesen. *Alle roper om at fiskerinæringen er i krise. Fangstvolumene er falt med 40% på 20 år, en fjerdedel av foredlingen er forsvunnet i den samme periode. Men hva er hovedutfordringene i fiskerinæringene?* - Uforutsigbarheten har alltid vært denne næringens store svøpe. Fiskeriene har store naturlige og menneskeskapte svingninger i bestandene. Spørsmålet er: Hvor store er bestandene, og når kan og bør vi hente dem ut? Hovedutfordringen ligger således for myndighetene i å minke denne uforutsigbarheten ved å sette stabile og bærekraftige kvoter, sier Dreyer.

Hvordan skaper denne uforutsigbarheten problemer for dem som jobber til lands og til vanns? - De store svingningene skaper problemer for kapasitetstilpassning. Biologiske forhold, fangst-atferd og fangstreguleringene gjør at det er knyttet unødige usikkerhet til råvaretilgangen. Det skaper igjen problemer knyttet til overkapasitet. Dette skaper store utfordringer i arbeidsmarkedet og i markedsarbeidet mot utlandet. Vi ser nå at store deler av arbeidsstokken på grunn av

dette flytter til Oslo-området. Men meg bekjent er det ingen av våre viktige fiskebestander som finnes i Oslofjorden!

Konkurrerer på feil marked. Men er det ikke også et problem at vi rett og slett produserer for dyrt for de internasjonale markedene her til lands?

- Det er riktig at norsk fiskerinæring i dag opererer internasjonale markeder der man hovedsakelig konkurrerer på pris. Det er store volum, men små marginer. Globaliseringen av fiskeproduksjonen har bidratt til at produktene er blitt standardiserte, produksjonsenheterne større og marginene mindre. Produksjonsenheter lokalisert i Norge har ulemper i denne konkurransen på grunn av høye produksjonskostnader og uheldige tollbarrierer. Utfordringen til myndigheter og andre ligger i å unngå at store deler av norske fiskeressurser blir anvendt til å produsere standardiserte produkter som kan produseres hvor som helst i verden med forsvinnende små marginer.

Merkevarebygging. Ja, hvordan skal man unngå denne internasjonale priskonkurransen?

- Våre funn tyder på at jo mer det smaker og lukter, jo mer lønner det seg. Dette betyr at det er produsentene av de litt sære og gamle norske spesialitetene som for eksempel tørrfisk som klarer seg best. De som best klarer å utnytte de fortrinene som norskekysten er alene om, vinner. Så enkelt er det!

Er foredlingen av produktene i Norge så dyr at vi ikke klarer å konkurrere uansett hvor vondt fisken måtte lukte?

- Det er klart at det er nærhet til fiskeressurser og god infrastruktur som er den marine sektors viktigste fortrinn. Men det aller viktigste fortrinnet er tilgangen på fersk fisk av ypperste kvalitet.

Det. Dette, kombinert med kort geografisk avstand til viktige markeder, kan bidra til at norske fiskerier kan ta ut bedre priser enn hva som oppnås ved produksjon av frosne standardprodukter. Heri ligger utfordringen i å bygge inn våre viktigste konkurransefortrinn i produkter som er mest mulig beskyttet mot global konkurranse.

De "kjedelige" aktørene overlever..

Er du sikker på at problemene ikke er å finne i næringen selv som gang på gang overekspanderer og bruker penger som fulle sjømenn hver gang det går godt?

- Historien viser at det er de nøkterne aktørene som på sikt overlever i fiskeindustrien. Disse aktørene kjennetegnes gjerne av en forsiktig investeringsstrategi kombinert med en høy fleksibilitet med tanke på volum og produkter. Men også disse "kjedelige" aktørene trenger forutsigbarhet. Her har myndighetene mye å ta tak i!

..men uten miljøet er heller ikke de verdt fem sure sild. Det var bare én ting som trakk kommisjonens oppmerksomhet vekk fra Bent Dreyers entusiastiske presentasjon i Hammerfest. Det var de stadig innkommende meldingene om en russisk oljetanker i drift ved Nordkapp. Det gode været reddet situasjonen denne gangen. Men illustrerende nok var det nettopp miljøtrusselen fra oljesektoren Dreyer fremhevet som den viktigste potensielle undergraven av fiskerinæringen. Det beste pedagogiske formidlingsgrepet sto altså selv ikke Dreyer for under Distriktskommisjonens besøk i Hammerfest. Det gjorde derimot en intetanende russisk maskinist.

For mer informasjon: www.dep.no/krd/norsk/dep/utvalg/distriktskommisjonen/index-b-n-a.html

Ti Kjøppene med Bergljot Landstad

Idé og tekst: Hilde Bringsli

med

Bergljot Landstad

ass. Nærings- og miljøsjef i Møre og Romsdal fylkeskommune, og medlem i Distriktskommisjonen

Kva legg du i omgrepet lokal/regional utvikling?

Samfunn som er prega av «vi vil og vi får det til!» Lokal og regional utvikling blir skapt av personar som har tru på framtida, som ser muligheter, som engasjerer seg ut over eigen organisasjon og bedrift, og vågar å ha ambisjonar for kva vi i fellesskap skal få til.

Eit utviklingsorientert samfunn er for meg eit samfunn prega av entreprenørskaps-kultur, samhandling bedrifter- myndigheter-utdanning, og eit aktivt kulturliv.

Eg har ei grunnleggande tru på at lokal og regional utvikling må skapast lokalt. Då er det viktig at vi legg til rette for det - ved mindre statsstyring og større lokalt spelerom.

Viktigaste hending i jobbsamheng?

Det er spennande å jobbe i fylkeskommunen og med regional utvikling. Siste året er viktigaste hendinga ilandføringsløysing for Ormen Lange-gassen, som vi har jobba systematisk for i fleire år gjennom «Ormen til Møre» prosjektet. Siste veka er viktigaste hendinga at vi har klart å få fullfinansiert «Center of Expertise» som eit nasjonalt pilotprosjekt; ein reiskap for vidareutvikling av kompetanse til høgt internasjonalt nivå, nyskaping og vidareutvikling av dei sterke næringsklyngene i regionen.

Kven rådfører du deg med i viktige saker?

Faktisk først og fremst mannen min, som ofte bidreg med nye vinklar, som er god å reflektere saman med og spele ball med.

Største utfordring i jobben?

Det er gøy å vere leiar - samtidig er største utfordringa er å vere ein god leiar - både i den regionale utviklingsrolla og i den interne leiarrolla. Stikkord er dei fire T-ane; Tilstedeværelse-Troverdighet-Tydelighet-Tid.

Nemn den mest positive opplevinga du har hatt i di noverande stilling.

Å iverksette fylkeskommunen sin rolle som regional utviklingsaktør er ei positiv oppleving. Å realisere viktige initiativ som krev omfattande samhandling er opplevingar som gir mykje energi og entusiasme, t.d. i det siste; Ormen-prosjektet, Center of Expertise-prosjektet, og det Regionale Kompetansefondet vi har fått opp for å styrke høgare utdanning i fylket.

Viss du fekk 100 millionar til næringsutvikling, kva ville du bruke dei på? Dei ville eg målrette mot Produktutvikling og Design.

Kva gjer du når du skal slappe av?

Eg er avisoman, og glad i skjønnlitteratur så då har eg det aldri kjedelig. Men den kjekkaste og beste helgeavslappinga er vennefamilier på fjelltur med DNT-overnatting.

Kvar gjekk du tur sist?

På Varden i pøsregn.

Kven ville du likt å ete ein betre middag med?

Ved valg på øverste hylle må det bli Nelson Mandela. Han må vere verdas klokaste mann og beste leiar. Å få oppleve han personleg og høyre korleis han tenker om framtida.

Beste feriestad?

For meg er det å bu i distriktet og feriere i storbyen ein perfekt kombinasjon. Eg anbefaler Cape Town.

Med sans for nyskaping

Tekst: Hilde Bringsli (scritto@tiscali.no) - Foto: Eirik Magnus Johansen, Nordlys

I de tre nordligste fylkene er det ingenting å si på nyskappingslysten, den bare øker. Det har resultert i stor pågang hos NT-programmet.

Direktør Bjørn Nilsen tror ikke det er tilfeldig at de har hendene fulle av prosjekter. - Vi er veldig tilgjengelige. Når kundene ringer og trenger hjelp, så er vi der. Jeg tror folk kommer til oss med prosjektene sine fordi vi følger opp. Økonomisk støtte er viktig, men det er jo ikke unikt. Det er organiseringen som er det unike med oss, sier Nilsen.

Stort engasjement
Nilsen forteller at alle som jobber med NT-programmet har et oppriktig engasjement. Holdningen er - dette skal gå bra! Så i tillegg til økonomisk bistand, inntil 2,8 millioner,

opprettet og deltar NT-programmet i styringsgrupper for prosjektene, kobler relevant kompetanse og kompetansemiljøer til prosjektene og gir råd og veiledning gjennom hele prosessen.

- Vi får ofte positive tilbakemeldinger fra fornøyde kunder og det er gjerne den faglige bistanden som trekkes fram som spesielt positiv, sier Nilsen og tilføyer: - For oss som jobber med NT-programmet er det en viktig stimulans å registrere at vi når ut med våre ordninger til det nordnorske næringslivet, og at vi er med på å føre fram utviklingen av en rekke spennende produkter og produksjonsprosesser. Statens opprettholdelse av bevilgningen til NT-programmet er også en viktig stimulans til vårt arbeid.

Fylkesvise forskjeller
Ikke overraskende er det Nordland og Troms som tar mesteparten av den økonomiske potten. Økt oppmerksomhet fra bedrifter i Finnmark de to siste årene kan imidlertid bidra til at det jevner seg litt mer ut på sikt.

Som naturlig er, er det fylkesvise forskjeller med hensyn til hvilke bransjer det satses på. I Finnmark er det flest prosjekter fra marin sektor og verkstedindustrien. Mange av prosjektene i Troms har utspring i høgskole- og universitetsmiljøet i Tromsø. Marin bioteknologi er i denne sammenheng ett stikkord. For Nordlands del har mange av prosjektene vært innenfor kraftkrevende industri, variert teknologi, elektronikk og marin sektor.

Gode evalueringer
I likhet med de fleste andre offentlige støtteordningene er

NT-programmet blitt evaluert jevnlig. Det er Nilsen bare glad for. Resultatene er oppløftende, mener han. Ti år etter at prosjektene ble avsluttet vurderes fortsatt over 30% av prosjektene som vellykkede - det vil si at de gir et positivt økonomisk bidrag til bedriftene.

- 2002 ble et svært aktivt år for NT-programmet. Det ble investert over 20 millioner kroner i 53 prosjekter. 33 av disse var for oss nye bedrifter. Tilgangen på nye prosjekter økte med 40 % fra 2001 til 2002. Dette bekrefter vår opplevelse av stigende oppmerksomhet om vårt tilbud og viktigheten av vår rolle i den regionale innovasjonspolitikken, sier Nilsen. Han forteller at til tross for vanskelige tider for oppdrettsnæringen, fiskeindustrien og kraftkrevende industri, var NT-programmet involvert i nye og store prosjekter innen marin sektor/bioteknologi i året som gikk. Dette er prosjekter som springer ut fra landsdelens egne FoU-miljø - miljø som nå dokumenterer faglig nivå i internasjonal klasse. Det er i det hele tatt mye å glede seg over skal vi tro Nilsen.

Samarbeid med andre virkemiddelaktører
Samarbeid og partnerskap står sentralt i NT-programmets arbeid. Nilsen forteller at de har god kontakt med andre virkemiddelaktører, ikke minst SND kontorene i nord, men også SND sentralt, Norges forskningsråd og andre programmer. - Mellom disse aktørene er det stor åpenhet når det gjelder prosjektfinansiering. Et felles mål er valg av beste finansielle løsning. For oss er dette sam-

beidet viktig fordi vi er mest opptatt av å finansiere prosjekter som ikke bare etterspør økonomiske midler, men også er ute etter oppfølgingskompetanse, nettverk og det øvrige som vi er alene om å tilby. Resultatet av et slikt samarbeid er at prosjektene totalt sett får en mer «riktig» offentlig bistand, samtidig som bidraget av økonomiske midler til landsdelen utnyttes bedre, sier Nilsen

Han forteller at samarbeidet med SND stadig utvikles. - Ett eksempel på dette er SND-Finnmark som gjennomfører kontordager i alle kommunene i fylket og hvor NT-programmet blir invitert til å være tilstede. Dette samarbeidet har resultert i nye fellesprosjekter og en felles forståelse av utfordringene i fylket, sier Nilsen. SND-Troms er kommet etter, og har i år iverksatt samme modellen som i Finnmark. Også her er NT-programmet en samarbeidspartner.

Spennende jobb
På spørsmålet om hva han synes er bra med jobben i NT-programmet, kommer det kjapt: - Det er mye det! Arbeidsformen med raske beslutninger, en proaktiv arbeidsform og en daglig, løpende kontakt med bedriftene i landsdelen. Det gjør at ingen dager er like. Vi får stadig nye og spennende utfordringer. Det gir også mye å kunne arbeide i et team. «NT-teamet» er en gruppe dyktige og kreative mennesker som er opptatt av nyskaping, innovasjon og resultater, avslutter en entusiastisk og optimistisk NT-direktør.

Fakta om Nyskappings- og Teknologiprogrammet i Nord-Norge:

- ble opprettet i 1987
- er etablert og finansiert av Kommunal- og regionaldepartementet og er operativt underlagt Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, SND
- bevilgning for 2003 er 22 millioner kroner
- skal bidra til økt nyskaping i eksisterende og nye teknologibedrifter i Nord-Norge
- kan yte økonomisk og faglig bistand til utvikling av produkter og/eller produksjonsmetoder, fra idéstadiet til introduksjon i markedet. Prosjektene skal være teknologisk avansert og ha stort markedspotensial
- i tillegg kan bedrifter søke Fadderstipend. Stipendet er etablert for å stimulere til og å bistå bedrifter til økt bruk av forskere/eksterne kompetansemiljøer til problemløsning og faglig oppdatering
- NT-sekretariat består av fem ansatte og holder til i Forskningsparken i Tromsø
- siden 1988 og frem til utgangen av 2002 har NT-programmet innvilget støtte til 826 prosjekter og 428 Teft/Fadderstipend. I den samme perioden har støtten gått til ca 600 bedrifter (+/-)
- Gjennomsnittlig beløp har de siste år ligget i underkant av kr 500.000.-

USA har sin Silicon Vally i California, mens Saltdal er i ferd med å bli Norges «Plastdal». Under konferansen Nor Fishing sist høst presenterte direktør Morten Olsen i Plastoform as farkosten Nordic Seahunter, et nytt båtprodukt som man håper skal gi plastmiljøet i Rognan nok et bein å stå på.

To innflyttede designere har satset friskt på skinnmoter fra nord i håp om å kunne leve av sine høyt elskede hobbyer. Eksklusive plagg i mykt selskinn er et godt utgangspunkt for en arktisk skinnmote - et håndverk som har røtter i samiske og grønlandske håndverkstradisjoner.

En plattformlignende & Arktisk båt til mange formål skinnmote

Tekst: NT-programmet/Hilde Bringsli (scritto@tiscali.no)

Det var oppfinneren Jon Melbye fra Oslo som kom med ideen om en lett flyttbar arbeidsplattform/båt som kan kobles sammen i både bredden og lengden. Med en bæreevne på hele 3700 kilo og en sidebelastning på 1400 kilo har den en rekke bruksområder. Båten, som har fått navnet «Nordic Seahunter», er mer en arbeidsplattform enn en båt. Flere enheter kan settes sammen til en større plattform. Den kan også settes sammen og fungere som midlertidig bro. Båten er

Prototype av Nordic Seahunter. Foto: Plastoform AS.

ikke større enn 5,60 meter lang og 2,10 meter bred. Inkludert aluminiumsdekk og tofter veier den 390 kilo.

For å produsere Nordic Seahunter kreves rotasjonsstøping. Det er bare fire steder i hele verden hvor man har store nok produksjonsmaskiner til å gjøre støpejobben. Nå har støpeformen blitt laget i Newcastle og de første båtene er blitt produsert i Italia. Selv om daglig leder i Plastoform, Morten Olsen, er godt fornøyd med samarbeidet om produksjonen, legger han ikke skjul på at et mer langsiktig mål er å starte egen bedrift på Rognan, med 8-10 arbeidsplasser og hvor «seahunteren» skal bli produsert.

Morten Olsen ser store muligheter i en videreutvikling av det etablerte nettverket med Kirkdale 2000 i Newcastle som har produsert formen, Balmoral i Aberdeen som er en gigant på rotasjonsstøping i plast, Roplast i Italia som produserer båten og plastmiljøet i Rognan. Dette samarbeidet ønsker en å utvikle videre. Et samarbeid mellom de ulike bedriftene åpner for store muligheter, da man kan flytte former mellom bedriftene og dermed få ned fraktkostnader på produktene. Med en slik modell ligger forholdene godt til rette for å kunne være konkurransedyktig i et internasjonalt marked.

Nordic Seahunter har blitt vist fram på blant annet messer i Norge. I følge Morten Olsen har det vært ubetinget positive tilbakemeldinger fra et kjøpevillig publikum som stadig peker på nye anvendelsesområder for nyskapningen. 2003 er et viktig år for Plastoform as. Da skal testperioden avsluttes, og «Nordic Seahunter» skal bli et produkt som tilbys for salg i et utvidet marked.

NT-programmet har deltatt i finansiering av produksjon av prototyp og 0-serie samt uttesting av disse. Om NT-programmets betydning sier Morten Olsen: - NT-programmet har gjort det mulig å realisere produktideen. Økonomisk har de selvfølgelig betydd mye, men deres rolle som rådgiver, den mentale støtten, deres evne til å koble inn relevante fagmiljøer, har også betydd veldig mye. I tillegg setter jeg pris på NT-programmets ubyråkratisk arbeidsform, sier Morten Olsen og legger til: - Jeg føler at de er en venn - en som hjelper til med å finne utveier.

Seal Craft AS er en liten og spesiell bedrift etablert i samekommunen Karasjok. Bedriften ble etablert i 2000 og drives av Gry Fors og Anne Fenger Lyng, to kvinner med lang erfaring innen utnyttelse av skinn fra sel. Seal Craft har i noen år møysommeligg forsøkt å bygge opp en moderne kolleksjon av funksjonelle skinnplagg ved hjelp av en helt unik kompetanse omkring skinn fra arktiske dyr som sel, rein og isbjørn. De har imidlertid spesialisert seg på skinn fra sel, og viderefører dermed en tradisjon som er sterkt knyttet til mat- og kleskulturen i hele det arktiske området. I Norge er utnyttelsen av sel som ressurs sterkt forankret i gamle og ikke altfor godt bevarte håndverkstradisjoner fra kysten av Finnmark, forteller de to.

Med bakgrunn i samisk duodji og grønlandsk selskinnhåndverk ønsker de å skape noe helt nytt og unikt innen klesdesign i Norge. I tre år har de holdt til i verkstedet sitt i Karasjok. Resultatet er så langt blitt en miks av kunst, kultur, tradisjoner og moderne design. Nå ønsker de en sterkere utnyttelse av selskinn fra Finnmark slik at man slipper å importere de ferdige garvede og dyre skinnene fra Grønland. Fors og Lyng mener at det går godt an å kombinere gamle håndverkstradisjoner med moderne design, og at det ligger enorme muligheter i dette materialet.

Om NT-programmets betydning sier Lyng:

- NT-programmet har vært en veldig viktig støtte. Det har blant annet gitt oss mulighet for fordypning på produktutviklingssiden. Vi har leid inn en syerske fra Grønland som har lært oss syteknikk i moderne produksjonsmetoder, og vi har fått bistand fra Tekon AS i Førde. Tekon har med sin spisskompetanse i faget oppdatert oss innen mønsterkonstruksjon og gradering av mønstre. Dette har vært helt avgjørende kunnskap i forbindelse med utvikling av mønstre til basiskolleksjonen, og det har ført til økt produksjon, effektivitet og lønnsomhet for bedriften i Karasjok. Støtten fra NT-programmet har også vært viktig i den forstand at den har vist at noen har tro på oss, sier Lyng.

Tidløst arktisk ytterplagg i selskinn. Prisene på de ulike produktene varierer avhengig av materiale og tilbehør. Men klærne er å regne som særegne produkter med høy kvalitet og prisklasse. Sånn sett er det plagg for dem som ønsker seg noe helt unikt og spennende på kroppen. Foto: Bjørn Joachimsen, Foto Nord.

Krev ulike livsfasar ulikt perspektiv?

Tekst og illustrasjon: Oddrun Midtbø (oddrun.midtbø@c2i.net)

- Regjeringa ønskjer å utvikle vekstkraftige regionar og levedyktige samfunn i alle delar av landet. For å få det til må politikken vere målretta og treffsikker. Dette sa kommunalminister Erna Solberg då ho våren 2002 ga Finnmark og Møre og Romsdal pilotstatus i prosjektet «Kunnskap om mangfald gir vekst» - integrering av kjønns- og livsfaseperspektivet i regionalt utviklingsarbeid.

- Vi må treffe med tiltak dei gruppene i folkesetnaden som det er spesielt kritisk å nå, for eksempel unge i etableringsfasen. Og vi trur dei to fylka vil kunne få fram ny kunnskap og nye metodar på dette feltet i det regionale utviklingsarbeidet, sa Solberg då ho sette i gang prosjektet. Grunntanken er at dess meir ein veit kva utvalde grupper ønskjer, dess meir effektiv er satsinga for vekst i nærings- og folketalsutviklinga. For å få dette til trengst kunnskap om mangfaldet i folket. Korleis er situasjonen halvvegs ut i prosjektperi-

god stad å leve i framtida. Erfaringane er gode. Innbyggjarane var meget iderike og kreative på framtidsreisa i sin eigen kommune. Verkstadane resulterte i konkrete forslag til tiltak som kommunane, Vardø, Hammerfest og Kautokeino, i meir eller mindre grad har forplikta seg å følgje opp. Det vere seg bygging av badeland, motorcrossbane, betre busstilbod, etablerarrettlegg til gründerar, arrangere ryddedugnader, etablere desentraliserte universitets- og høgskulestudier - eller sende handelsstanden på smilekurs. Folk i alle aldrar bobla over av idear og

lia (røynda på nynorsk eller virklichetsbeskrivelse på bokmål). Dette kurset var ei direkte oppfølging av «Med blick for kjønn»-konferansen I 2002, der målet var å gi ei innføring i viktige omgrep og syne smakebitar frå praktisk bruk av 3R-metoden. Fredrikkes hage på Snåsa har god kompetanse på metoden og har utvikla eit eige undervisningsopplegg for samfunnsplanlegging med kjønns- og livsfaseperspektiv. Praktiske øvingar gjer viktige aktørar i samfunnsutviklinga i stand til å kjønns- og livsfaseperspektiv. Folk i alle aldrar fekk aha-opplevingar, fortel prosjektleiar.

- Det er behov for meir og betre statistikk som gir innblikk i, og kan gi svar på ulike utfordringar knytte til kjønn og livsfasar. Det er også behov for å utvikle enkle indikatorar for dette perspektivet på kommunalt og regionalt nivå til vidare bruk i planlegging på alle nivå. NORUT/NIBR Finnmark arbeider med oppgåva og prosjektleiar er oppteken av å få ut informasjon om arbeidet. Ein eigen nettstad er under arbeid. Den skal gjere kunnskapen dei kjem fram til lettare tilgjengeleg for alle som er interessert, spesielt for dei som arbeider med regionalt utviklingsarbeid.

Møre og Romsdal jaktar på det regionale mennesket

- Vi har bygd opp prosjektet på to hovudpillarar; menneske i bestemte livsfasar

og det vi kallar kritiske grupper. I den første gruppa, hushald I etableringsfasen, jaktar vi på det regionale mennesket, fortel prosjektleiar Sidsel Sæterøy Rødahl. - Der ligg fokuset på menneske i alderen 25 til 40 år i etableringsfasen. Eit grundig forskingsarbeid i regi av Møreforskning i Volda er gjennomført for å finne ut kva som gjer at folk flyttar og kva som skal til for å halde på dei. Vi har fått utarbeidd statistikk på kommunenivå som syner at inntil 85 prosent av innflyttarane flyttar vidare etter ei tid, seier Sæterøy Rødahl. - Det er viktig å analy-

sere tala for å kunne utvikle effektive tiltak og verktøy. Mange spørsmål og problemstillingar er formulerte og arbeidet med å hente inn svara er i avslutningsfasen. I desse dagar blir ulike tiltak sett igang for å omsetje forskinga til handling.

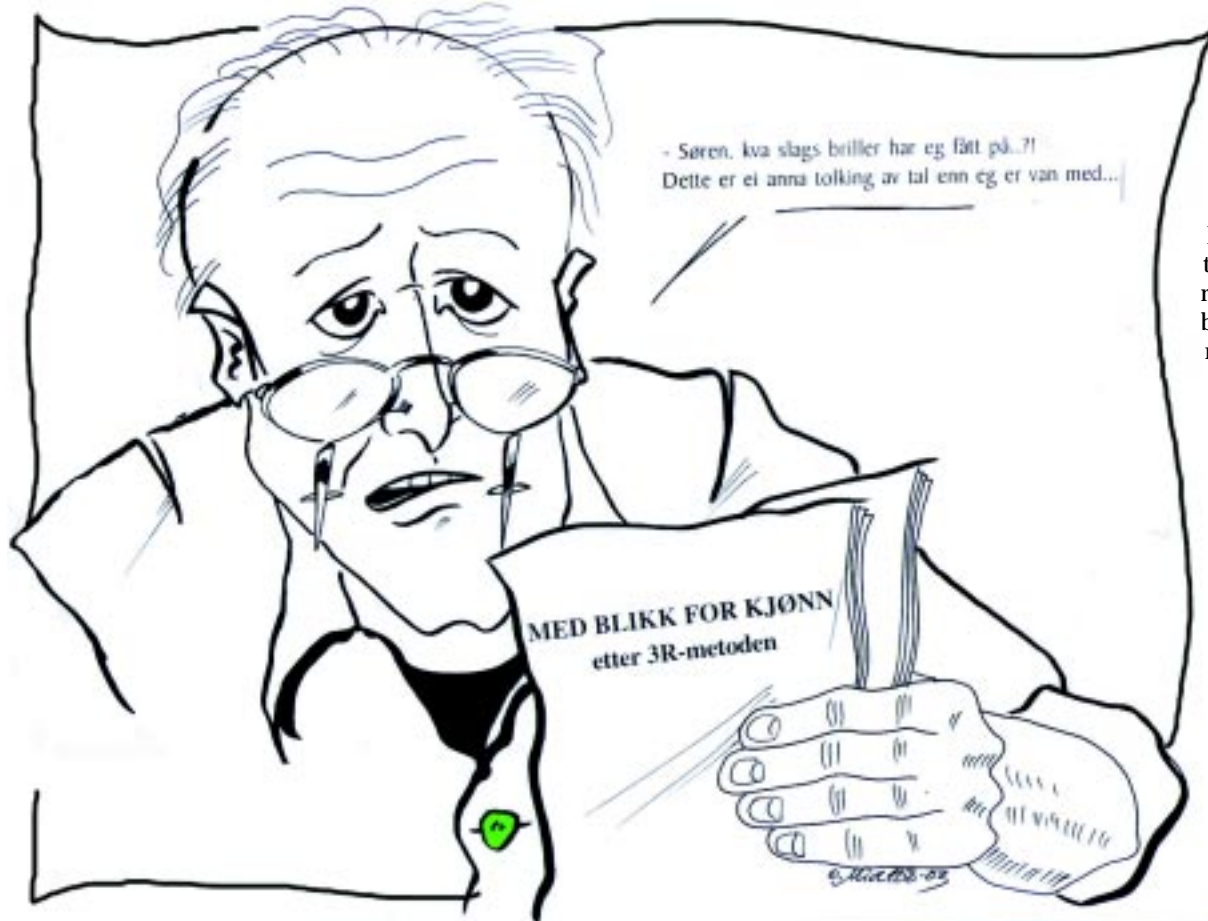
Skape

samfunnsentreprenørar
- Vi har definert våre kritiske grupper i dette prosjektet til å vere entreprenørar og etniske minoritetar. Det er viktig å leggje til rette for, utvikle og ivareta entreprenørskapet i distrikta. Arbeidsplassar er avgjerande dersom vi vil at folk skal bu i distrikta.

- Velkjende tiltak for å byggje opp under entreprenørskap er Ungt Entreprenørskap i grunn- og videregående skule. Vi vurderer no om det internasjonale nettverket av gründeropplæring, Europrice gründeropplæring på høgskulenivå, er i tråd med vår målsetnad, seier prosjektleiar og legg til at det er ikkje nok at entreprenørskap blir noko ein driv med berre på skulen. I satsinga kalla «Helhetlig satsing på entreprenørskap», skal seks kommunar arbeide med å utvikle ein tankegang om at vi skal skape entreprenørar i alle delar av kommunen. Frå barnehage, via skule og fritid og til at vi kan ta i mot tilbakeflyttarar som ønskjer å kome heim til kommunen som entreprenørar. Det er i denne satsinga viktig ikkje berre å tenkje på entreprenørskap som etablering av bedrift. Du skal også vere entreprenør for kommunen din i tankegang og handling. Satsinga startar opp i iløpet av årsskiftet og vil vere eit langvarig arbeid for dei kommunane som deltek. Men går det slik vi ønskjer vil vi over tid oppnå mykje positivt for kommunesamfunnet, seier ho og bruker omgrep som samfunnsentreprenør.

Innvandrarar med entreprenørkultur

- Vi håper at forskingsarbeidet «Å vera innvandrar i Noreg», som Møreforskning avsluttar i desse dagar, kan gi oss nokre svar på korleis vi best kan integrere denne gruppa. Innvandrarar busett i ein distriktskommune er intervjuar, samt innvandrarar frå ein middels stor by. Vi veit at lista for å etablere eiga verksemd i den gruppa er låg.

«Med blick for kjønn»-konferanse i 2002 i Finnmark har justert «kjønnsbrillene» til mange. Det er avgjerande kva «briller» du har på for korleis statistikk blir lesne og verda oppfatta. 3R-metoden er eit godt verktøy for å avdekke eventuelle utilsikta verknader av tilsynelatande kjønnsnøytral verksemd.

oden? Spørsmålet går til prosjektleiarane i dei to pilotfylka.

Finnmark med konkrete tiltak og resultat
- Framtidsverkstad er eit av tiltaka vi har prøvd ut - med suksess, seier prosjektleiar Anne-Cathrine Larsen i Finnmark fylkeskommune. - Sissel Fredriksen ved Høgskolen i Finnmark og Sigrid Skålnes, NIBR, har utvikla modellen vi brukte. Med verkstadmetoden slepp alle røyster til. Her skal innbyggjarane jobbe med visjonar, idear og tiltak som kan gjere lokalsamfunnet til ein

engasjement. Utfordringa blir å halde entusiasmen ved like.

Kjønnsstest ditt eige arbeid
Andre tiltak på prosjektleiarane si liste er kjønnsstestingskurs, utvikling av fakta, statistikk og informasjon. Ikkje overraskande er det omgrepet «kjønnsstesting» som får merksemd. Kva går det egentleg ut på?

- I løpet av eit to-dagars kurs lærer statsetatar, kommunar, fylkeskommunar, partnerskapet og andre aktørar i det regionale utviklingsarbeidet 3R-metoden. Dei tre R'ane står for: Representasjon, Ressursfordeling og Rea-

Anders Eira:

– Ingen regioner skal tape!

Tekst: Eivind Heløe (heloe@argument.no)

Det har vakt mye politisk støy og forvirring at Eftas overvåkingsorgan ikke ville godta den norske ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift. Både pessimister og opportunist har spådd slutten på norsk distriktpolitikk slik vi kjenner den. Statssekretær i Kommunal- og regionaldepartementet, Anders Eira, er heller ikke glad for avgjørelsen, men er grundig lei polemikken og krisemaksimeringen rundt den. Vi ba ham skille skitt fra kanel i debatten.

Dei er ofte ressurssterke menneske med god utdanning, men treng hjelp til å forstå det norske systemet for å kome i gang med etableringa. Vi er i gang med å finne personar som kan danne tre ulike nettverksgrupper der alle dreier seg om etablering; ei med tre innvandrere, ei med personar i ulike livsfase og den tredje med etablere av begge kjønn. Vi vil finne ut korleis vi skal få menneske til å bli meir «regionale» i tankegangen, seier prosjektleiar som vil følge tiltaka grundig. Svare dei får i løpet av våren vil kunne seie noko om kjønns- og livsfasevinkling i det regionale utviklingsarbeidet har ønska effekt.

Hjelper det å gi problema nye namn?

Involverer menn seg meir når prosjekta får merkelappen kjønnspektiv, snarere enn kvinnespektiv? Prosjektleiar Larsen i Finnmark trur ordet «kjønn» kan verke avskrekkannde for både kvinner og menn som ikkje har innarbeidd omgrepet som nøytralt. - På kjønnsstestkurset kom det 25 kvinner - og tre menn. På framtidsteststadene treffer vi eit mykje breiare publikum, både unge, eldre og av begge kjønn. Det er ein veldig konkret og god metode for å engasjere folk, sler ho fast. Så står det att å sjå om endringar i omgrep - og på sikt mentalt - kan føre til betre regionale utviklingsverktøy. Sluttrapportane er venta i løpet av hausten 2004. Enn så lenge kan de taste innom nettsidene til dei to fylkeskommunane for meir informasjon om utviklinga i prosjekta.

Kontaktpersonar:

Prosjektleiar
Sidsel Sæterøy Rødahl
i Møre og Romsdal,
tlf.nr: 71 25 81 82
e-post:
sidsel.rodahl@mr-fylke.org

Prosjektleiar
Anne-Cathrine Larsen
i Finnmark,
tlf.nr: 78 96 20 91
e-post:
anne-cathrine.larsen@ffk.no

Vil du lære meir om
kjønnsstilling og 3R-metoden?
Sjekk ut sidene til:
www.fredrikkesage.com/

Gamle slag blir som nye
Hvorfor må denne regjeringen igjen gjøre knefall for byråkratene nede i Brussel?

- Slaget om differensiert arbeidsgiveravgift ble egentlig tapt allerede i 1999. Likevel fikk Norge godkjent ordningen ut 2003, men da som en indirekte transportstøtteordning. Så, i desember 2000 tapte medlemslandet Sverige en tilsvarende sak i EU-kommisjonen. I avgjørelsen ble det lagt til grunn en mer ordlydstro tolkning av reglene om transportstøtte som distriktpolitisk virkemiddel. Dette førte igjen til en revidering av den norske ordningen, som førte til at ESA fastslo at vårt differensierte system ikke er forenlig med EØS-regelverket om offentlig støtte. De store slagene var altså tapt for denne regjeringens levetid. Så denne polemikken fra opposisjonen er vi grundig lei.

Så regjeringen er uenig i avgjørelsen, men bøyer seg for den?

- Ja, vi mener at differensiert arbeidsgiveravgift er et treffsikkert og lite byråkratisk virkemiddel som det hadde vært ønskelig å opprettholde. Det er det enighet om mellom alle norske partier. Men, som sagt, disse slagene er tapt for lengst av andre regjeringer. Det er i overkant å kreve at den sittende regjeringen skal reversere alle de tapte slag fra tidligere tider.

Alle unntak små gjør én stor å

Så nå skal vi få lik arbeidsgiveravgift over hele landet i nyttårspre-sang..?

- Nei. For det første beholdes dagens nullsats i tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms, smiler finnmarkingen Eira lurt. For det andre har Norge søkt om en treårig overgangsordning i de områdene som i dag betaler 5,1 og 6,4 prosent sats. Det betyr at de får en gradvis opptrapping til full avgift. For foretak med inntil 10 ansatte i Nord-Norge og inntil 20 ansatte i Sør-Norge, vil det heller ikke bli noen endring, fordi vi kan videreføre lavere sats innenfor grensen for såkalt bagatellmessig støtte. De største foretakene vil få et bunnfradrag på ca 270.000 kroner per år. - Dessuten må vi ikke glemme at primærnæringene og store deler

Statssekretær i Kommunal- og regionaldepartementet, Anders Eira

av næringsmiddelindustrien heller ikke er innbefattet av EØS-avtalen og derfor heller ikke blir skadelidende. Og offentlig sektor i kommunene og fylkeskommunene blir jo uansett kompensert for merutgiftene gjennom inntektssiden.

Men det konkurranseutsatte næringslivet, som jo virkelig trenger lettelsene, vil få høyere arbeidsgiveravgift altså?

- Nei! Vi har som sagt bedt om en overgangsordning som skal gå over tre år. Dersom disse godkjennes, betyr dette at vi ikke får full avgift fra 2004, men en gradvis opptrapping over tre år i sone 3 og 4. I tillegg har regjeringen bedt om en transportstøtteordning for Nord-Norge, Midt-Norge og kysten ned til og med Sogn og Fjordane. Kanskje får vi med deler av Hedmark og Oppland også. Dette er avhengig av om vi klarer å dokumentere ekstra høye transportkostnader i disse områdene, slik ESA krever. Disse spørsmålene er under behandling nå, og alle berørte parter kan uttale seg.

De viktige bagatellene
Men strider ikke alle disse unntakene mot intensjonene bak avgjørelsen som jo ønsker å begrense konkurransevridende tiltak?

- Støtte til enkeltbedrifter vil gjøre det, men det er rom for å gi en såkalt bagatellmessig støtte, dvs en støtte på opp til ca.

270.000 kroner i året til alle foretak. Det betyr at foretak med inntil ca 20 ansatte i Sør-Norge og inntil ca 10 ansatte fra Namdalen og nordover vil få samme lettelse som i dag. Dette fordi de blir fullt ut kompensert av den såkalte bagatellmessige støtten, som kommer som et bunnfradrag for alle foretak, også de store. Skal man sammenligne med noe de fleste har kjennskap til, så blir det som minstefradraget på selvangivelsen.

Dette begynner å hjelpe! Noen andre bagatellmessige overgangsordninger som vil lette åket fra Brussel rundt i distriktene?

- Regjeringen vurderer også fritak for el-avgiften for næringslivet, fordi vi også setter krav fra ESA må endre dagens system også der. For næringslivet og kommunene i i sone 2, 3 og 4 vil også dette innebære en kompensasjon - i form av en bedring i rammebetingelsene som slår ut direkte på bunnlinja.

Ingen sugelyd

Men du kommer ikke unna at den pengestrømmen fra distriktene til statskassen denne omleggingen medfører vil lage en enorm sugelyd?

- Jo! Alt som skal tilbakeføres til de regioner som rammes! Den regionalpolitiske innsatsen skal ikke svekkes.

Så det er ingen som taper på denne omleggingen altså?

- Jo, vi får mindre treffsikkerhet enn før, det er det bare å innse. Noen internasjonalt konkurranseutsatte bransjer får det utvilsomt tørt. Det beklager jeg sterkt.

Ja, hvordan vil for eksempel et hotell i Henningsvær konkret merke denne omleggingen?

- Dersom hotellet har under 10 ansatte vil de ikke merke noe uansett på grunn av den tidligere nevnte bagatellmessige støtten. For ansatte ut over dette vil de måtte betale høyere arbeidsgiveravgift. Men gjennom de treårige overgangsordningene vil de få noe tid på å kunne omstille seg. Dertil vil de få lettelse i el-avgiften. Men transportstøtten vil dessverre ikke treffe hotellene i særlig grad utover de varene som hotellet går til innkjøp av. Så dette blir en utfordring for deler av reiselivet.

dring for deler av reiselivet.

Ikke redd for kreativitet
Du er ikke redd for at den bagatellmessige støtten vil oppfordre til kreativ organisering i flere mindre forretningsmessige enheter?

- Nei, jeg forutsetter at all organisering utelukkende er begrunnet forretningsmessig. Eventuelle kreative tiltak som åpenbart er til for å omgå regelverket vil ESA nok slå ned på.

Er det noen fordeler med omleggingen?

- Det er ikke til å komme utenom at vi har fått dette tredd nedover hodet. Men vi er veldig glad for at næringslivet og NHO støtter oss i vår framgangsmåte i saken. Konsekvensene av å anke og problematisere denne saken kunne blitt store for næringslivet: En eventuell ny rettsak i EFTA-domstolen ville ikke være ferdig behandlet før om et par år. Et svært sannsynlig utfall ville være at vi taper også der. Da vil næringslivet måtte tilbaketalte den ikke-betalte avgiften for hele perioden. Det ville utvilsomt knekke mange bedrifter. Denne saken er for viktig til at vi kan drive billig politisk polemikk over den. Det er NHO enig med oss i.

If you can't beat them, join them!

Som Høyre-mann og EU-tilhenger må det da være fortærende å bli diktert på denne måten?

- Vårt primære standpunkt er at den differensierte arbeidsgiveravgiften er den mest treffsikre og ubyråkratiske løsningen. Der har EU mye å lære av Norge. Personlig hadde jeg helst sett at vi kunne reformert EU i denne saken som medlem.

For mer informasjon:

www.dep.no/fin/norsk_ekonomi/arbeidsgiveravgift

En sentral del av fylkeskommunens rolle som regional utviklingsaktør er partnerskapsaktører. Hvordan står det til med partnerskapene i de ulike fylkene? Hva er krit

PARTNER

Tekst og foto: Hilde Bringsli (scritto@tiscali.no)

Profilen har tatt en prat med seniorrådgiver Øystein Bjørgum i Regionalpolitisk avdeling i Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) om partnerskap generelt og om hvordan det står til med partnerskapsutviklingen i fylkene. Bjørgum har nylig foretatt en kartlegging av partnerskapsutviklingen i fylkene. En jobb han karakteriserer som veldig interessant.

Partnerskap
Partnerskap har blitt et begrep som brukes i mange sammenhenger. I dagligtalen tenker vi gjerne på forpliktende samarbeid mellom selvstendige parter, men hva innebærer det egentlig?

- Forskere som har jobbet med dette feltet, har forsøkt å presisere begrepet ved hjelp av syv forhold, sier Bjørgum. Disse er: (1) det bygger på felles mål og strategier, (2) alle parter har nytte av å delta, (3) deltakerne er forpliktet til å bidra med

avtalte innsatsfaktorer, (4) samarbeidet er av en viss varighet, (5) partnerskapet er beslutningsdyktig innenfor gitte områder, (6) det er avtalt en oppfølgingsmåte av gjennomførte tiltak, (7) deltakerne deltar på like vilkår. Bjørgum synes forskerne har gitt en god beskrivelse av partnerskap, men det er få av de fylkesvise partnerskapene som oppfyller samtlige vilkår. Det ser ikke Bjørgum som et stort problem. - Den aller viktigste forutsetningen for at et partnerskap skal fungere er nok at alle parter har nytte av å delta, sier Bjørgum.

Fylkeskommunens utviklingsrolle
Bjørgum forteller at utviklingen av partnerskap nå går hånd i hånd med diskusjonen om fylkeskommunens utviklingsrolle. - Det har vært en lengre debatt om oppgavefordeling mellom aktørene. Den debatten er ferdig. Regjeringen mener at tjenesteproduksjonen i første rekke skal tas hånd om av kommuner og den regionale staten. Fylkeskommunen skal ta seg av utviklingsrollen. Vi ser nå et spennende nyskapsarbeid i mange fylker. Det handler om å få til samtale mellom ulike parter og finne fram til en arbeidsdeling mellom disse som tjener alle sammen. Og ikke minst få i gang samtale med aktører som gjerne har vært «glemt» når regionale spørsmål blir drøftet, sier Bjørgum og viser til et eksempel: - Tradisjonelt har det vært et skille mellom administrasjonen og politikerne. Nå ser vi en rekke eksempler på at fagfolk og eksperter danner allianser med politikere, noe som sikkert kan styrke diskusjonen om den regionale utviklingen, sier Bjørgum.

Privat næringsliv
Fra departementets og fra fylkeskommunens side har man hele tiden tilstrebet deltakelse fra det private næringsliv. Erfaringene fra EUs strukturfondsarbeid viser at man er på god vei til å få til dette. I Norge sliter man fortsatt. Bjørgum tror dette kan skyldes to forhold. - Jeg tror det har å gjøre med den sosialdemokratiske tradisjonen. Det å drive med politikk, tilrettelegge for en regional utvikling osv, det er en offentlig greie. Den andre årsaken tror

jeg ligger i det faktum at det private næringsliv ikke ser nytten av å delta. Det koster mer enn det smaker å bruke tid på å delta på møter, konferanser, planprosesser osv. Bedriftene er mer interessert i praktiske løsninger, ikke delta i strategiske diskusjoner på et overordnet nivå, sier Bjørgum.

Bildet er imidlertid ikke helt svart. I flere fylker ser vi at det private næringslivet inngår i de regionale partnerskapene. Dette gjelder blant annet i Hordaland og Møre og Romsdal.

Kjernes spørsmål
Om kritiske faktorer for fylkeskommunene og de regionale partnerskapene framover, sier Bjørgum: - Det er viktig at dialogen mellom de ulike aktørene fungerer godt. Selv om regjeringen har løst båndet til fylkene ved å gi dem mer makt og innflytelse over egen situasjon, vil nødvendigvis den regionale politikken ha en relasjon til den statlige politikken.

Bjørgum mener vi ser tendenser til en ny form for styringstenkning. - Det blir mer og mer snakk om at styring skjer gjennom samtale og seminarer, og gjennom høring og konsultasjon. En arbeidsform hvor alle lærer underveis. Den tradisjonelle kommandopolitikken, får nok mindre oppslutning framover, sier Bjørgum.

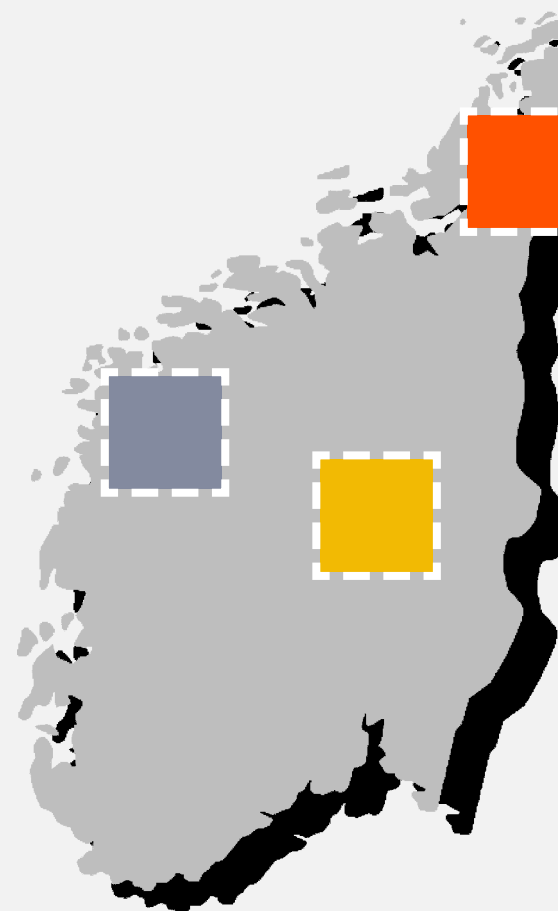
Partnerskapsutviklingen i fylkene
Det er særlig tre funn Bjørgum synes er interessante fra kartleggingsrunden om partnerskapsutviklingen i fylkene. - For det første ser vi flere steder at det skjer en interessant alliansebygging mellom kommunepolitikere og fylkespolitikere. Dette er forholdsvis nytt og sannsynligvis svært viktig for fylkeskommunens rolle på lengre sikt. Mange kommuner har sett på fylkeskommunene som et «overkommune-spøkelse». Slike spøkelser er ingen tjent med, sier Bjørgum.

- Det andre forholdet jeg vil trekke fram er at vi er på full fart inn i diskusjoner om styring gjennom avtaler eller flernivåforvaltning som EU gjerne kaller det. Vi ser at mange inngår

avtaler som forplikter både vertikalt og horisontalt. Dette er spennende, mener Bjørgum.

Det tredje forholdet han trekker fram er mangfold av partnerskapsmodeller. - Noen vil kanskje spørre seg om dette vitner om det totale kaos, men foreløpig er vårt motto: La de tusen blomster blomstre. Det betyr imidlertid ikke at vi ser på noen modeller som mer optimale enn andre, men ting må få tid til å utvikle seg, sier Bjørgum som ikke tror det finnes en fasit. Bjørgum forteller at departementet vil legge til rette for erfaringsutveksling mellom fylkene, blant annet rundt dette temaet, i tiden som kommer.

Og la det være sagt - på Bjørgums kontor råder optimismen på vegne av partnerskapene.

erskap med statlige etater, kommuner, næringsliv og andre
riske suksessfaktorer for at partnerskapene skal fungere?

RSKAP

Tre fylker – tre modeller

Tekst: Øystein Bjørgum (oystein.bjorgum@krd.dep.no)

NORD-TRØNDELAG

Formål/mandat

Partnerskapspolitikken kjennetegnes av stor grad av involvering av fylkespolitikere og kommune- politikere. Det er partnerskap som ivaretar prinsipielle/strategiske sider, og det er en rekke partnerskap som er orientert mot operative spørsmål. Det er ett bredt partnerskap mot næringslivet hvor fylkespolitikere deltar, sammen med offentlige aktører som fylkesmannen, SND m.v. Tema er fylkesplanen/Regionale utviklingsprogram. Det er også et bredt partnerskap mot kommuner med deltakelse av fylkesutvalg og statlige aktører. Tema er regionale utviklingsprogram. Fylkesordfører har også enkeltmøter med kommunene i forbindelse med fylkesplanen.

Organisering

Partnerskapene synes i liten grad formalisert. Det er f.eks ikke utformet avtaler mellom aktørene. Forventningene om hvem som skal delta i de ulike fora synes å være bygd opp over lengre tid. Det er egne forpliktende partnerskap knyttet til innovasjonspolitikken, samarbeid mot Sør-Trøndelag om felles fylkesplanlegging, samarbeid med Landsdelutvalget for Nord-Norge, Interreg-samarbeidet og eksportsatsing fra Trøndelag. I tillegg kommer samarbeidsopplegg knyttet til omstilling og andre tema/prosjektorienterte tiltak.

Arbeidsmåte

Det legges stor vekt på å engasjere videregående skoler i den regionale utviklingen. Det stimuleres med regionale fond, og det etableres samarbeidsgrupper av ressurspersoner i disse regionene.

Vurdering
Vekt på kommunalpolitisk og fylkespolitisk involvering - og fleksibilitet mellom aktørene

SOGN OG FJORDANE

Formål/mandat

Grunnlaget for partnerskapsarbeidet ligger i utarbeidingen av fylkesplanen og dens handlingsprogram. Fylkespolitikere er tungt med når det gjelder plan for bruken av regionalmidlene fra KRD, utarbeiding av krav til staten, tilpassing av statlige retningslinjer i forhold til kommunene, samt utarbeiding av fylkesdelplaner. Det er utarbeidet egne partnerskapsavtaler på vel 10 innsatsområder som står sentralt i fylkesplanen. Hvert innsatsområde har en programleder og et programstyre.

Organisering

En partnerskapsavtale er en ettårig avtale som omhandler en rekke sentrale forhold. Den gir en beskrivelse av situasjonen på en rekke områder. Mål for arbeidet i det kommende året blir omtalt, samtidig som de samlede ressurser som er til disposisjon blir gjennomgått. Organisering blir beskrevet. Rapportering og evaluering omtales også. Avtalen blir deretter underskrevet på administrativt nivå.

Det er administrasjonen i fylkeskommunen som legger fram de prinsipielle hovedlinjene for fylkespolitikere på bakgrunn av innspill fra programstyrene. Politikerne tar stilling til mål for programmet og fordeler ressurser til programmene. Med få unntak er det deretter de enkelte programstyrene som konkretiserer og følger opp de enkelte prosjektene. Det er utarbeidet tilsvarende avtaler mellom fylkesrådmann og fylkeskommunens regionalavdeling på områder hvor hovedansvaret ligger hos fylkeskommunen.

Arbeidsmåte

Det er primært programstyrene som har hovedansvaret for å utvikle arbeidsmåtene i partnerskapsarbeidet.

Vurdering

Vekt på rolledeling hvor fylkespolitikere tar tak i overordnede, strategiske spørsmål, og hvor fagfolk/administrasjon konkretiserer partnerskapsarbeidet innen avgrensede innsatsområder.

OPPLAND

Formål/mandat

Stor vekt legges på formelle partnerskapsavtaler mellom fylkeskommunen og samarbeidende kommuner. Fylkeskommunen og samarbeidende kommuner skyter inn midler som skal brukes til utviklingsarbeid med grunnlag i fylkesplanen og handlingsplaner. Beslutning om bruk av disse midlene tas av en politisk styringsgruppe i vedkommende region. Gjennom dette ønsker en å styrke det politiske nivået i kommuner og fylker. Regjeringen har gjennom akseptering av prosjektet Fritt Fram sagt ja til at det regionale nivået skal kunne se ressursinnsatsen innenfor en rekke politikk-områder i sammenheng.

Fylket har også lagt stor vekt på å utforme en regionalpolitisk ledergruppe som kan virke i hele fylket. Gjennom en fylkestingssak er denne gruppen foreslått å bestå av fylkeskommunens politiske ledelse, politiske ledere i regionrådene og fylkesmannen. Fylkestingssaken skisserer også en regional administrativ ledergruppe bestående av fylkesrådmann, ledere av regional stat og regionledere/koordinatører i regionrådene.

Organisering

En partnerskapsavtale mellom samarbeidende kommuner og fylkeskommunen beskriver mål for samarbeidet og forutsetninger som skal ligge til grunn for samarbeidet. Avtalen underskrives av de to partene. Avtalen omhandler også beslutningsprosedyrer, prinsipper for gjennomføring, oppfølging og rapportering.

En samarbeidsgruppe bestående av fylkeskommunen, SND, FMLA og A-etat har i flere år vært ansvarlig for å utarbeide de årlige regionale utviklingsprogrammene. Det er også etablert partnerskap eller styringsgrupper på større prosjekter som bl.a. Verdiskaping i Innlandet, omstilling, reiseliv m.v.

Arbeidsmåte

Fokus legges på forenkling og avbyråkratisering, og at resultatene fra partnerskapsavtalene må synliggjøres. Det er bred oppslutning om at aktørene i samarbeidet må arbeide ut fra et felles ønske om å oppnå enighet.

Vurdering

Vekt på forpliktende avtale mellom kommunepolitikere og fylkespolitikere - og utvikling av politisk og administrativ lederrolle i fylket.

Sykkelrute rundt Nordsjøen

Tekst: Eli Viten

Initiativet

Initiativet til prosjektet North Sea Cycle Route kom fra Rogaland fylkeskommune, etter oppfordring fra Nordsjøkommisjonens kultur og turisme-gruppe. Rogaland var en periode på 90-tallet svært aktive i denne gruppen, og det ble gjort et poeng av at Norge måtte ta initiativ til et samarbeidsprosjekt innen kultur- og turismeområdet. Rogaland fylkeskommune hadde med tre aktuelle prosjektidéer til Directoria som ble holdt i Belgia sommeren 1996. Directoria organiseres som en del av Nordsjøkommisjonens årsmøte og er, enkelt sagt, en møteplass eller «partner søk» for alle som har en prosjekt ide og som ønsker denne utviklet til et Interreg-prosjekt innenfor Nordsjøprogrammet.

Initiativet til sykkelruteprosjektet ble presentert for Nordsjøkommisjonens kultur- og turismegruppe første gang i november 1996. I løpet av samme vinter brukte Rogaland fylkeskommune et par månedersverk på utforming av et forprosjekt. Blant annet ble det våren 97 sendt ut invitasjoner til 80 fylker rundt Nordsjøen. Respon-sen var overveldende og ca 70 fylker i sju land inngikk partnerskap (England, Skottland, Nederland, Tyskland, Danmark, Sverige og Norge med Østfold, Vestfold, Telemark, Aust- og Vest-Agder, Rogaland og Hordaland).

Den offisielle lanseringa av prosjektet skjedde under Directoria i Göteborg sommeren 1997. Da hadde et interim-partnerskap allerede gjennomført tre møter i Tyskland, Norge og Storbritannia.

Finansører

Hvert av de deltakende fylker bidro til prosjektfinansieringa. For Rogaland utgjorde dette 32-35.000 kroner per år. I tillegg ble det i deltakerlandene/regionene brukt store summer til fysiske å få på plass sykkelruta. Det ble også, på hvert sted, brukt mye penger på den omfattende åpningsstafetten for sykkelruta.

Utbytte av deltakelse

Prosjektet har etterlatt seg konkrete resultater. For det første har alle deltakerne har fått sin del av ei internasjonal, 6000 km lang, ferdig skiltet sykkelrute. Videre er det bygget opp en omfattende, felles hjemmeside i markedsføringsøyemed. På disse sidene får hvert fylke presentere seg, med liste over overnattingsbedrifter, turistkontorer osv. Dessuten er det utarbeidet og trykket opp 500.000 planleggingskart over sykkelruta. Kartene er utarbeidet på alle deltakerlandenes språk.

I september 2001 ble det arrangert en avslutningskonferanse i Edinburgh/Glasgow med deltakere fra hele verden. Markedsføringsverdien av konferansen anses som svært stor.

Prosjektet har gitt deltakerne et stort, svært tett og godt internasjonalt nettverk som kan brukes i mange sammenhenger. For Rogaland sin del, har prosjektdeltakelsen også vært med på å åpne øynene for at vi har svært gode og flinke kolleger rundt om i de norske fylkeskommunene.

Fordeler og ulemper med å være leadpartner (prosjektleder)
Å lede et slikt prosjekt er spennende år med voksenopplæring fra dag 1!
At vi har brukt så lite penger, og fått så mye positivt tilbake i

form av goodwill og forståelse fra befolkningen, er nesten ikke til å tro! Gjennom Interreg-stasingen - sykkelruta har Rogaland fylkeskommune fått en konkret og håndfast mulighet til å vise at den også gjør annet arbeid enn å reparere syke folk og skjære ned budsjetter. Fylkeskommunen har gjennom prosjektet fått en mulighet til å markedsføre seg som en regionalpolitisk aktør. Prosjektet har vært enkelt og konkret og, ikke minst, det har vært noe for alle! Alle kan sykle, og alle ser umiddelbart kobling mellom

sykling, helse, velvære og trivsel. Prosjektoppgaven har kostet mindre enn den smakte! Dessuten, å ta prosjektlederrollen har gitt oss kompetanse som vi trenger, ikke minst i forhold til internasjonalisering.

Største ulempe med et slikt

prosjekt er nok at det har tatt mye tid å lede et slikt arbeid, langt mer enn man hadde trodd på forhånd. Ellers så ble «kultur og språk» et langt større problem enn man var forberedt på. De største misforståelsene viste seg å oppstå mellom de skandinaviske deltakerlandene, fordi ord har ulike betydninger på de forskjellige skandinaviske språkene.

Vi trodde vi opplevde at vi hadde med et par dårlig forberedte og uinteresserte partnere deltakere, men det viste seg at de ikke hadde skjønt innholdet i dokumentene. Dette kom seg raskt, når vi først ble klar over problemet. Språk er egentlig ikke noe problem, fordi man kan gjøre noe med det, blant annet gjennom praktiske ordninger.

Med over 70 partnere opplevde sykkelrute-ledelsen også forsinkelser.

Vi kjørte innimellom i «kolonnehastighet»; den tregeste bilen bestemte farta på kolonnen.

Samsvar forventninger og resultater
Resultatene gikk langt utover forventningene! For Rogaland fylkeskommune var det viktig å få ruta opp og gå. Selv om det ikke lyktes å bli ferdig til år 2000, ble åpningsstafetten en voldsom markering av å ha lyktes. Fra den offisielle åpningen i Hamburg 5. mai 2001, ble det gjennomført åpningsseremonier i 50 dager i strekk - parallelt langs både den nordlige og sørlige traséen, inntil man møttes i Aberdeen 23. juni samme år.

Idrettslag, skoleklasser, ordførere og varaordførere, alle deltok i åpningsstafetten. Det ble vist et enormt lokalt engasjement. Dessuten er det gjennomført et

Nytten av samspillet mellom offentlige og private instanser

Det er svært viktig at organisasjoner, ulike virksomheter og næringsliv deltar i samarbeidsprosjekter som Interreg. Verden har skrumpet mye og fort. Integrering er dermed blitt viktigere enn tidligere - ikke minst for næringslivet. Dessuten gjør dagens kommunikasjonsmidler og teknologi det like enkelt å ha partnere i utlandet som her hjemme. Fra Stavanger tar det

kortere tid å fly til forbindelser i Aberdeen enn i f.eks. Trondheim.

Videre arbeid

Det «gamle» partnerskapet er i dag supplert med nye partnere i Belgia og Nederland. Søknad om et nytt prosjekt under Interreg-III B programmet for Nordsjøen er sluttført. Prosjektet kalles «North Sea Cycle Route - Cycling On». Vi er 66 partnere i 8 land som ønsker å videreutvikle den eksisterende sykkelruten til å danne «ryggraden» i regional og lokal utvikling av sykkelkultur rundt Nordsjøen. Kvalitetsforbedring, som kommer både sluttbrukeren, dvs syklisten og regionene som deltar til gode, blir det sentrale.

For utfyllende informasjon, gå inn på: www.interreg.no

Møteplass Finnmark

- et spennende samspill for innovasjon og nytenkning ...

Tekst/foto: Torill Olsen (torill@norventus.no)

Finnmark har tatt innovasjon på alvor. Flere nettverk har nå blitt etablert mellom FoU-virksomhet, virkemiddelapparat og næringsliv for å skape vekstkraft i landets nordligste region. - Skal man få til noe, må man gjøre det sammen, sier Marit Helene Pedersen i Finnmark fylkeskommune.

Innovasjonstanker i Finnmark Det snakkes og skrives mye om innovasjon. Finnmark har gått fra tanke til handling. Forankringen av innovasjonsstrategier for fylket er skapt gjennom mange ulike utviklingsavtaler og nettverk.

- Vi i Finnmark har større grunn enn andre regioner til å gå sammen om etableringen av innovasjonsmiljø. Vi har en vanskelig geografi og et næringsliv med mange små bedrifter med lite forsknings- og utviklingsaktivitet. Derfor må det offentlige gå inn i en mer aktiv rolle med stimulering og initiativ i forhold til samarbeid og nettverk. Det sier en engasjert Marit Helene Pedersen, spesialkonsulent i Finnmark fylkeskommune.

- Vi har en sterk tro på at det tette og forpliktende samarbeidet vi legger opp til gjør at alle yter «det lille ekstra», slik at vi får ut mereffekt og blir den vekstkraftige regionen vi vil være.

Mange møteplasser, mange samarbeidsparter Finnmark fylkeskommune har etablert flere samarbeidsavtaler og nettverksarenaer de siste to årene. Marit Helene Pedersen i fylkeskommunen peker på at det nære samarbeidet med SND er viktig i utformingen av den regionalpolitiske rollen. Samarbeidsavtale er inngått med Sametinget, et mer forpliktende samarbeid med Høgskolen i Finnmark er på trappene, og avtalen mellom fylkeskommunen og forskningsmiljøet i Nor-

ut NIBR Finnmark er allerede formalisert. Det er også etablert nettverk mellom Kunnskapsparken, næringshagene, SND og fylkeskommunen i tillegg til at det i den internasjonale satsingen kjøres på nettverksbygging mellom mange ulike aktører.

- Vi initierer nye nettverk, møteplasser og avtaler, men støtter også oppunder de samarbeidskonstellasjoner som allerede er etablert mellom næringsliv, forskning og virkemiddelapparat, understreker Pedersen og fortsetter: Rammeavtalen mellom Finnmark fylkeskommune og Norut NIBR Finnmark som fylkeskommunen har initiert er spesiell, og er den første i sitt slag.

Den første forskningsavtalen noensinne

-Så vidt jeg vet er denne avtalen helt unik, fordi den innebærer andre typer prosesser og en annen arbeidsmåte enn det som har vært vanlig i samarbeid mellom fylkeskommunene og forskningsinstitusjonene. Det sier administrerende direktør Sveinung Eikeland i Norut NIBR Finnmark.

En del av Norut NIBR's arbeid for fylkeskommunen går ut på å få et nytt og kunnskapsbasert analysemateriale til arbeidet med Regionalt utviklingsprogram (RUP). Denne planen er grunnlaget for iverksetting av den «nye» regionalpolitiske rollen som fylkeskommunen nå innehar.

Helga Pedersen

- Vi blir stilt viktige spørsmål om hvilken kunnskap som er anvendbar for regional utvikling. Vi må på nytt tenke gjennom hva som ligger i begrep som «kunnskapsbasert saksbehandling» og grensene og rollene til konsulenter og forskere i regional utvikling må gåes opp på nytt, sier Eikeland.

- Vi har stort behov for statistikk og analyser fra forskningsmiljøene for å få et beslutningsgrunnlag for tiltakene i Regionalt utviklingsprogram, sier Marit Helene Pedersen i Finnmark fylkeskommune. Vi har også fått mange positive tilbakemeldinger på denne avtalen fra andre fylker, ulike miljø, KR D og Forskningsrådet.

Rammeavtalen mellom Finnmark fylkeskommune og Norut NIBR er ikke bare ny og faglig interessant, det er også et økonomisk fundament for Norut NIBR. Eikeland understreker at hele Norut NIBR's eksistens er basert på et nært forhold til regionen, i første rekke fylkeskommunen.

Regionalpolitisk aktør - en Kirsten giftekniv? - Fra et politisk ståsted ser jeg på fylkeskommunens regionale utviklingsrolle som en slags Kirsten giftekniv, sier Helga Pedersen, fylkestingsrepresentant for Arbeiderpartiet.

- I Finnmark er vi få mennesker i et stort fylke, men det må ikke lamme vår evne til å gjennomføre det vi setter oss som mål. Derfor er «kopler-rollen» til Finnmark fylkeskommune så viktig for å samle troppene, skape møteplasser og bygge opp om visjonen om at vi får det til, at vi i Finnmark klarer å skape innovasjonsmiljø. Fylkestingsrepresentanten er også opptatt av det mindrever-

dighetsforholdet vi har til egen kunnskap. Hun mener at de må formalisere og verdsette den kompetansen som for eksempel ligger i reindrifta, fiskerinæringa, landbruksdrift under ekstremklimaforhold m.v. En rolle som Kirsten giftekniv handler som kjent om å kople to parter, der også Finnmarksmiljø kan være en innovasjonsaktør kople mot nasjonale og internasjonale miljø.

Regionalpolitisk innsats handler ikke bare om penger Helga Pedersen har som fylkespolitiker sett hvordan nedleggelse av politiske utvalg og heldagspolitiker-ordningen har gjort det vanskeligere for politikere på regionalt nivå å ivareta utviklingsaktørrollen. I tillegg har det blitt mindre penger til fylkeskommunenes arbeid for regional utvikling.

- Det er jo en strek i regninga, innrømmer fylkespolitikeren, men vi må ikke la oss stoppe i utviklingstanken på grunn av penger. Regionalpolitisk innsats handler om mer enn det. Ikke all nettverksbygging og nytenking koster penger, sier Helga Pedersen,

Hun får støtte fra administrasjonen i fylkeskommunen.

- Gjennom ansvarsreformen gjør vi mer av hva vi gjorde før, og vi har tross alt mer handlingsrom med hensyn til de regionale utviklingsmidlene. Forventningene til fylkeskommunen som regionalpolitisk aktør er en utfordring i seg selv. Aktørene er krevende, den nye rollen gjør at arbeidsoppgavene endres for de ansatte i fylkeskommunen, og samordning internt i fylkeskommunen er nødvendig for å kunne fremstå utad. - Internt hos oss øker vi nå prosesskompetansen som er så viktig for å kunne være en regionalpolitisk aktør opp mot de innovative miljøene. Visjonen er å strekke seg fra den lille regionalpolitikken til også å ha flere fingre inn i den store regionalpolitikken, for eksempel innenfor fiskeri, sier Marit Helene Pedersen.

Visjoner for møteplass Finnmark Fylkespolitikeren Helga Pedersen er opptatt av visjonenes Finnmark. - Vi har mange utfordringer i

fylket, men vi må se på mulighetene. Det er nettverksbygging, etablering av møteplasser og avtaler mellom forskning, næringsliv og offentlige aktører et positivt vitne om. For å være visjonær ser jeg muligheten for å øke bruken av kultur som innovasjonskatalysator i Finnmark. Gode idèer må dyrkes, vi må endre vårt tankemønster og tenke stort der hele landsdelen i større grad trekker i samme retning. Slik kan Finnmark bli en sterk og vekstkraftig region.

e-mail: marit.helene.pedersen@finnmark-f.kommune.no
e-mail: helgape@hotmail.com
e-mail: sveinung.eikeland@nibr.no

Forskningsavtale: Inngått i 2003 mellom Finnmark Fylkeskommune (FFK) og Norut NIBR Finnmark as (NNF). Målet er å utarbeide statistikk og analyser som grunnlagsmateriale for regionalt utviklingsprogram.

Regionalt utviklingsprogram: Et samarbeidsorgan med ulike regionale aktører for å utvikle felles tiltak for vekst og utvikling i Finnmark.

Regionrådsamarbeid: Utvikling av Øst-Finnmark Regionråd, Vest-Finnmark Regionråd og Indre Finnmark Utviklingsseksjon AS.

Politisk Samarbeidsavtale: Inngått mellom Sametinget og Fylkestinget i Finnmark.

Utviklingsavtale: Inngått mellom Finnmark fylkeskommune og Høgskolen i Finnmark.

Nettverk Finnmark: Samarbeid mellom Kunnskapsparken, næringshagene og Finnmark fylkeskommune/SND. Fellesprosjektet er en realisering av Inkubator Nord, en nettverksbasert innovasjons-satsing i Finnmark.

Besøk Finnmark fylkeskommunes nettside for mer informasjon: <http://www.ffk.no>

Forskningsamarbeid med Regionalt Utviklingsprogram i Finnmark fylkeskommune. F.v. Elisabeth Angell, forsker Norut NIBR, Tor Larsen, seniorforsker Norut NIBR og Marit Helene Pedersen, spesialkonsulent Finnmark fylkeskommune.

Tal og fakta blir ettertrakta næringslivsstoff

Tekst: Oddrun Midtbø (oddrun.midtbo@c2i.net)

Tal og fakta frå databasar blir popularisert og presentert i eit dokument som er ettertrakta for næringsliv, media, og ikkje minst for dei som skal vere med å utvikle næringslivet.

SND-direktør i Møre og Romsdal, Bjørn Tunheim, svarar villeg vekk på spørsmål om det kortfatta dokumentet «Utviklingstrekk i næringslivet». For fjerde året på rad kan SND og fylkeskommunen i Møre og Romsdal kalle inn til pressekonferanse der dei saman presenterer næringslivet i klare ord og tal.

Det skjer mot slutten av oktober. Det kortfatta dokumentet informerer om den økonomiske utviklinga til og viktige utviklingstrekk i næringslivet i fylket - også i høve nasjonale tal.

Kort & konsist

- Vi arbeider med ein stor og brei kundemasse. Det er få institusjonar som har betre grunnlag enn oss for å lage ei totalvurdering, fortel SND-direktøren. - Mykje godt stoff i form av fakta

og tal ligg opplagra i databasen og blir lite brukt. Vi såg at dette kunne bli til eit godt verktøy i høve regionalt utviklingsarbeid. Samstundes som vi ønskjer å profilere næringslivet i fylket. Og det er litt av ei utfordring: Innhaldet på det åtte sider store dokumentet, med fokus på 2001, syner at dei har fått med mykje på liten plass. Den økonomiske utviklinga i perioden 1998 - 2001 for aksjeselskap i fylket, også fordelt på dei sju økonomiske regionane definert av Statistisk Sentralbyrå (SSB). Næringar som fiskeri, fiskeoppdrett, fiskeforedling, verft, mekanisk industri, møbelindustri, reiseliv, KIFT (KunnskapsIntensiv Forretningsmessig Tenesteyting) og landbruk blir alle omtala. Heilt på tampen av dokumentet kjem ei oversikt over nyskaping og

framtidutsiktene for næringslivet i fylket. Nyregistrerte føretak per 1000 innbyggjar i 2001 var 4,2. Dette gir fylket ein 14.plass på landsbasis, langt etter gjennomsnittet som var 4,9. Dei ser også på kva region i fylket som er »flinkaste i klassen» når det gjeld nyetableringar. I det heile teke er dette eit dokument som kan nyttast til ettertanke, engasjement og framtidsplanlegging.

Kan bli betre

Dei ansvarlege for dokumentet, SND og fylkeskommunen, gjer lesaren merksam på ulike forhold som svekkar rapporten og kommenterer talfunna.

- Det er stadig rom for forbetringar - hjå oss og andre, seier direktøren og syner til fleire punkt.

- Rekningskapstala er henta frå

Brønnøysundregistrene. Sidan analysen er avgrensa til aksjeselskap, fell landbruket og alle personlege selskap utanfor. Vi har henta inn tal for landbruket frå Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning. Verksemdar med driftseiningar i Møre og Romsdal, men hovudkontorfunksjon utanfor fylket inngår heller ikkje i analysen. Det er sjølv sagt eit svakt punkt, men vi meiner analysen uansett har ein verdi ettersom det ikkje finst noko betre samla talmateriale. Ei anna ulempe er at ein del tal kan bli litt gamle, seier Tunheim og syner til kor seint tala blir klare frå Brønnøysundregistrene.

- Vi er stadig på leit etter betre løysingar. Eit samarbeid med Møreforskning for forskare talmateriale kan vere aktuelt. Vi

kjem også til å bruke meir ressursar på framtidutsiktene og intervju med næringslivsfolk for å illustrere det som rører seg i næringslivet i fylket, seier direktøren som meiner dei er på rett veg. Og som meir enn gjerne deler erfaringar og tips med andre.

I månadskiftet oktober/november er analysen for 2002 klar. Då er media, politikarar og næringsliv klare til å skumme gjennom dei 8-10 sidene for å få ei oversikt over faktiske forholda i næringslivet i fylket.

- Vi har fått veldig god respons, frå både næringsliv og politikarar. Alle kundane til SND får dokumentet i tillegg til at det ligg ute på internett - på heimesidene til både SND og fylkeskommunen i Møre og Romsdal, avsluttar direktøren.

Heilsprø gjeng til inspirasjon. «Alt er mogeleg.»

Lucky Næroset

til å bli i godt humør av ...

Tekst og illustrasjon: Oddrun Midtbø (oddrun.midtbo@c2i.net)

Dei er ein eigen stat. Dei har ei eiga regjering. Ein eigen underjordisk flyplass. Eit eige juletemuseum og fantasiminister. Dei er fulle av sprø innfall som har gjort innbyggjarane stolte over bygda si. Og dei vekker merksemd over heile landet. Lucky Næroset sprer inspirasjon og optimisme.

Lucky Næroset (LN) er historia om ei heilt vanleg bygd i Distrikts-Noreg med 1170 innbyggjarar og med ein nedleggings-truga skule. Heilt fram til 28. november 1999. Då erklærte nærosingane seg for sjølvstendige. Fristaden «Lucky Næros-

et» vart etablert. Og med det ei eiga regjering med statsrådar som kan-kan minister, itte-minister, innviklingsminister, helseminister - som har i oppgåve å helse på nye som kjem til bygda - og ikkje minst viktig: tomte- og bustadsituasjonen.

over tomte- og bustadsituasjonen. - Skulen er jo sjølv livsnerva i bygda. Det er der mange av aktivitetane skjer, og med ein nedlagt skule ville det vere vanskeleg å få til vekst her. Men vi ville ikkje sutre og fokusere

på kor gale det kunne gå. Vi ville tenkje annleis. Mannen bak desse orda er Hans Christian Medlien. Fantasiministeren som reiser land og strand rundt for å strø om seg med kunnskap om korleis skape engasjement. Mannen er i utgangspunktet reklamemann, men har våga å sleppe seg heilt laus og skape aktivitet som bygdefolket har kasta seg med på.

målet er å etablere eit «nettverk av bygdetullingar», med andre ord; modige folk som skit i jantelov og andre stengsler.

- Vi føler vi har fått til noko bra her og vi vil gjerne overføre begeistringa til andre. Vi ønskjer ikkje at nokon skal kopiere oss, men kanskje heller late seg inspirere til å få fart på bygda si, seier han som i september 2001 kunne invitere folk til «De utenkte tankers tårn» på garden sin. Tårnet er fullt av symbolikk og lokkar fram tankar som kan resultere til noko - og tankar berre for moro skuld. Oppskrifta og mottoet nærosingane nyttar for å førebyggje avfolkning og traugige haldningar er Fantasi - Humor - Galskap - Mot.

«Hva vi ikke har»

I den sjøloppnevnte staten Lucky Næroset har vi ingen lyskryss og rundkjøringer, ingen tunneler og trikkeskinner, ingen motorvei og ikke så mye som en eneste T-banestasjon. Faktisk er vi både taggefrie og billettlose, vi blir høye på høy, men sier ikke nei til en fest, vi sier itte og kaku, men har innflyttere som sier yes og danke schön. En ekte lucky nærosing har ikke fordommer mot nye statsborgere, uvanlige initiativ og biler med fræmne nummer.»

(Utdrag frå heimesida til nærosingane.)

«Noreg har to hovudgrupper av innbyggjarar: «passe-på-menneske» og «finne-på-menneske». (Fantasiminister Hans Christian Medlien.)

Nettverk av bygdetullingar I mars 2003 arrangerte dei «Bygdebegeistringseminar» med eldsjeler, innovatørar, bygdeutval, lokalpolitikarar og byråkratar frå 11 fylke. Fantasiministeren ønskjer ein nasjonal union av optimistbygder. Eit nytt seminar skal arrangerast i 2004 og

- Ved å ta i bruk desse egen-skapane får ein gjort så utruleg mykje. Det er lett at fornuftige utgreingar og pessimisme tek knekken på eit kvart initiativ. Her i Næroset set vi fantasien våre ut i livet, så får det heller gå litt gale i ny og ne. Vi må våge å mislukkast for å få til ting.

- Eg høyrde ein unge seie at han var lei seg for ikkje å ha postadresse Næroset. Det var eg veldig glad for å høyre. For det er jo målet vårt: At folk skal vere stolte av å bu her.

Vekkjer merksemd over heile verda...

I februar 2001 oppretta LN eige Kan-kan-arkiv. Dei sende ut ei spørjeundersøking til alle husstandane i staten for å avdekke kva folk kan. Over 120 svarske-maer vart returnert til regjerin-ga og no ligg kunnskapar og interesse til fleire ute på heime-sidene til LN.

Påfunna deira vekkjer merk-semd og det er blitt skrivne mykje om Næroset sidan dei først sleppte kreativiteten laus. NRK har rapportert frå opninga av «Julemuseum». Ideen kom etter at dei hadde ein stor hap-pening før jul der dei skulle tenne grana. Uansett kva dei gjorde verka ikkje lysa. Dermed fekk mange seg ein god latter og treet vart ståande utend. Då dei skulle ta det ned i januar hagla ideane i byg-da. Kanskje dei skulle gjere som i bakvendtland; tenne jule-treet når alle andre slukka sitt? Re-

sultatet vart verdas einaste jule-tremuseum der små og store nærosingar kom med jule-trea sine. Det finaste, raraste, sma-laste og høgaste vart kåra og ein ringerunde førte til tre frå heile landet - også statsminister Kjell Magne Bondevik donerte treet sitt. Dermed vart ei eiga avde-ling for statsministertre opna...

Nærosingane inspirerer

- Eg har vore inne og sett på heimesidene til nærosingane og det er klart det er morsomt, seier rådgivar i Kommunal- og regionaldepartementet, Judith Kortgård.

- Det er ikkje vårt mål at alle skal bruke dei metodane som er brukt i denne bygda, men dei kan vere til stor inspirasjon og vi kan ta lærdom av deira erfaringar, seier ho. - Dei har klart å skape eit lokalt engasjement og ei mobilisering som har vore med å skape trivnad og begeist-ring langt utover grensene i bygda. Trua på ei eiga kraft og evne til å løyse dei utfordring-ane lokalsamfunnet står overfor er avgjerande for at små lokal-samfunn skal blomstre. Vi har tru på makta og krafta i dei gode eksempla, seier ho og legg til at departementet si oppgave blir å formidle ulike lokale initi-ativtakarar og skape nettverk og læring. Vi ønskjer å vise fram ulike eksempel på godt lokalt utviklingsarbeid, seier rådgivaren som arbeider med lokalt utviklingsarbeid retta spesielt mot dei perifere og små kommunane.

Dokumentarfilm om nærosingane I eit heilt år har TV2 følgd nærosingane tett på livet og resulta-tjem i form av ein dokumen-tarfilm i månadsskiftet oktober/november. Itte-minister Monica Olsen kan fortelje at dei vart tekne imot som kongar då vi kom til Kuala Lumpur 29. august, to dagar for Malaysias

- «Ledige tomter 9910 km» står det no på bahasa Malay på skiltet som vart reist i landsby-en Kampung Raja i Malaysia onsdag 3. september. 16 perso-ner fra Lucky Næroset med statsministeren i spissen vart tekne imot som kongar då vi kom til Kuala Lumpur 29. august, to dagar for Malaysias

nasjonaldag. Den store skiltak-sjonen er i gang; skilt rundt omkring i verda som alle peiker mot Næroset.. Kanskje verda hadde blitt ein betre plass om vi alle fekk ein dose origi-naltappa Lucky-luft, som næro-singane sel på flaske...?

Informasjon:

Få meir informasjon, godt humor og entusiasme ved å klikke deg inn på: www.lucky-naeroset.net (om fristaten) og www.viafantasia.no (om fagleg metodikk og metode) www.u8.no (om De utenkte tankers tårn)

eller kontakt fantasiminister: Hans Christian Medlien, tlf.nr: 62 36 84 44 - e-post: hc@u8.no

Ny plan og bygningslov – mer makt til lokaldemokratiet

Tekst: Tone Holmquist (tone@kommunal-rapport.no)

Slutt på obligatoriske overordnede fylkesplaner. Slutt på planer som lages for å tilfredsstillte staten. Over til fleksibel og nyttig planlegging. Forslaget til den nye plan og bygningsloven skaper begeistring hos lokaldemokratiets venner.

- Dette er så flott. Det er en glede å gå ut med dette lovfor-slaget. Fylkesrådmann Audun Østerås i Nord-Trøndelag fylkeskommu-ne er trønderstolt og ubyråkratisk begeistret over det nye for-slaget til Planlovutvalget. Han har selv sittet alle fire årene i utvalget og mener at det beste med forslaget er at man får samlet langt mer makt under folke-styrene i kommuner og fylkes-kommuner.

- Det blir også slutt på disse fem-års- Bressjnevplanene vi har

drevet med til nå. Såkalt over-ordnet fylkesplanlegging. Obligatorisk planlegging. Planer som bare havner i skuffen og som ingen leser, sier Østerås. Nå heter det nemlig at fylkes-planleggingen skal være målret-tet og ikke mer omfattende enn nødvendig.

- Det blir mindre fjernplanleg-ging av byråkrater langt unna. Avgjørelsene skjer nærmere de folk og samfunn de berører. Dette er en enestående sjanse til å styrke lokaldemokratiet, og

det passer som hånd i hanske med alt det pene politikerne har sagt om lokaldemokratiet i valg-kampen, mener Østerås

Han får støtte av Drammens-ordfører Lise Christoffersen (Ap) som var kommunesekto-rens andre representant i utval-get.

- Særlovene i planleggingen har gitt det statlige byråkratiet mye makt og det har skapt trøbbel og konflikter for oss i kommu-nene. Dette er en opprydning, koordinering og styrking av

lokaldemokratiet, mener hun.

Også KS-leder Halvdan Skar mener loven er bra for Kommu-ne-Norge. Nestleder Ingun Risnes i Forum for Kommunale Planleggere er også tilfreds. -Jeg håper den tid er forbi at kommunene må lage planer for å tilfredsstillte staten, sier hun.

Et mer moderne system Utredningen som skaper slik begeistring heter Bedre kom-munal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven. Det er del to fra Planlovutvalget på 12 medlemmer som har møttes med jevne mellomrom de siste fire årene. Utvalget har vært ledet av Hans Chr. Bugge som er professor ved Institutt for offentlig rett ved Universite-tet i Oslo. Da han presenterte utvalgets forslag til nytt plan-system, sa han blant annet:

- Dagens lov er ikke god nok. At vi får et bedre, moderne og mer anvendelig plansystem er helt vesentlig for næringsliv og distriktsutvikling, vern om naturressurser og rettssikkerhe-ten. Utvalgets mandat har vært å få til en bedre planlegging som ivaretar viktige samfunns-interesser som verdiskaping, sysselsetting og bærekraftig utvikling.

Utredningen er nå ute på en stor høringsrunde hos rundt 200 private aktører og organisa-

sjoner, pluss kommuner og fylkeskommuner. Det er Miljø-verndepartementet (MD) som tar imot og sammenfatter uttalelsene. Høringsfristen på hoveddelen av innstillingen er 1. desember 2003. Men hørings-fristen på blant annet innsigel-sesretter var 1. september

Avdelingsdirektør Hans Jacob Neumann i MD har fått inn 90 uttalelser ved fristens utløp. De fleste er enige om at innsigel-sesretten må innskrenkes. Et eksempel kan vise hvordan dette har fungert til nå: I kom-muneplanen har en kommune foreslått et område til boligfelt. Landbruksmyndigheten sier nei, fordi boligfeltet er lagt på landbruksjord. Saken blir sendt til MD som sier ja til boligfeltet. I dag kan landbruksmyndighe-ten komme med innsigelser mot en reguleringsplan som er i samsvar med MDs avgjørelse og sende saken en ny runde i systemet. Den nye loven fore-slår altså at denne omkampen sløyfes. Opp mot et halvt år kan spares, og i praksis blir sjelden den første avgjørelsen omgjort. Denne endringen har fått bred tilslutning i høringsuttalelsene.

- Det noen beklager er at ikke utvalgets forslag blir behandlet under ett. Regjeringen har jo allerede iverksatt den delen

forts. neste side ...

forts. fra forrige side

som går på kortere plansaksbehandling, sier Neumann. Kommunene har også måttet redusere gebyret på private planforslag som ikke leveres til fristen. Endring i konsekvensutredningsbestemmelsene, som er en EU-tilpassning, har også vært på høring. Her spriker uttalelsene mer, og en sammenfatning vil ta mer tid. Fra utvalgets side er lovforslaget ganske samstemt, men representanten for energimyndighetene er ikke glad for sveikelsen i særloven på hans område. Mot en stemme er endringen i energiloven og vannressursloven vedtatt i utvalget. Høringsuttalelsene vil nok også vise litt mindre entusiasme fra fagmyndighetenes side enn fra kommunene.

Ikke mange venner
Sett fra kommunenes side har fylkesplanleggingen vært problematisk.
- Kommunene er veldig skep-

tiske til fylkeskommunen som en overkommune i plansaker. Derfor har fylkesplanleggingen få venner, sier Christoffersen. Hun tror forholdet mellom kommunene og fylkeskommunene vil kunne bedre seg når fylkeskommunen skal være en tilrettelegger. Dessuten har utredningen et helt nytt kapittel om interkommunalt plansamarbeid, og det har vært etterlyst lenge.

Med en mer fleksibel prosess, vil fylkeskommunen invitere aktuelle aktører til planleggingsbordet. Private kan også være med. Eller kanskje man finner ut at en interkommunal planlegging uten fylkeskommunen er riktig. Kort sagt. De som trenger å være med, blir med. Ikke flere. Det skal heller ikke planlegges unødige. Dessuten er det viktig at alle berørte instanser kommer inn i prosessen så tidlig som mulig og sitter ved samme bord. Christoffersen har flere ganger irritert seg over

den regionale stat.

- Den regionale stat sitter og venter til planen er ferdig, så sier den ha, ha innsigelse, og dermed er to års arbeid knust, sier hun.

I Trøndelag har de allerede begynt å arbeide etter planutvalgets intensjoner. Nord- og Sør-Trøndelag fylkeskommuner skal i samarbeid med Trondheim kommune lage en regional plan. Fylkesrådmann Østerås er veldig glad for at man har fått med i utvalgets lovforslaget at storbyene skal være med.

- Storbyene er jo motorer i hver sin region. Det kan ikke planlegges for en hel region uten at de er med. Det har politisk ledelse i Trondheim skjont. Men en del planleggingsbyråkrater har vært skeptiske, sier han.

En planprosess er også startet med trønders landbruk som tema. Det er Sparebank 1 i sam-

arbeid med fylkeskommunene som tilrettelegger for den prosessen.

Christoffersen i Drammen er også opptatt av at planarbeidet skal snus fra å være en ovenfra og ned-prosess til å starte hos brukerne. Kommunens ansvar blir også å sørge for at barn og unge blir hørt, og at de som ikke skriker høyest får sagt sin mening. Det blir også kommunens oppgave å gi disse en stemme i planprosesser som er styrt av fylkeskommunen eller staten.

Kanskje bare en fylkesplan Systemet for kommunale arealplaner skal forenkles. I dag er det tre plantyper: kommunedelplan, reguleringsplan og bebyggelsesplan. Disse erstattes av to plantyper: områdeplan og detaljplan. Områdeplanen er ment som en offentlig plan, mens detaljplanen også kan fremmes av private utbyggere. Kommunestyret skal

gjennomgå planstatus hvert 4. år og lage kommunal planstrategi.

Den nye syklusen for fylkesplanleggingen starter også etter et kommune- og fylkestingsvalg. Da drar fylkeskommunen i gang en prosess hvor alle eksisterende planer blir tatt fram, og gitt nye datostempler eller forkasta. Så lages det en oversikt over hvilke planer som trengs, hvem som skal være med og når planene skal være ferdig. Det blir en såkalt regional planstrategi, og skal være ferdig det første året etter lokalvalget.

-Det kan hende det er den eneste planen fylkeskommunen lager i fireårsperioden, sier fylkesrådmann Østerås, og er ikke lei seg for det. Han håper bare at loven kan settes i verk fortest mulig.

Langt igjen til kommunalministerens drøm

Tekst og foto: Tone Holmquist (tone@kommunal-rapport.no)

Folk blir stadig mer positive til at deres kommune skal slå sammen med en annen. Men fremdeles synes over halvparten av oss at det er bra som det er. Dermed er det langt frem til Erna Solbergs drøm om 100 færre kommer.

Forsker Laurence Rose.

Kort oppsummert er det der den norske kommunesammenslåingsdebatten står i dag. For så lenge kommunesammenslåing skal være frivillig, og folkeavstemninger i hver kommune skal avgjøre ekteskapet, er holdningsendring det eneste som kan skape færre kommuner. Men mye tyder på at våre sentrale politikere og byråkrater begynner å bli utålmodige. En noe skjematisk beregning fra Statistisk sentralbyrå fra 2002 viser at det kan spares over to milliarder kroner ved en halvering av antall kommuner, men innsparinger er ikke hovedargumentet for dem som ivrer for sammenslåing. Mangel på fagfolk, bedre kvalitet på tjenestene og mer robuste kommuner er like viktige årsaker til at eliten ser større kommuner som en nødvendighet. På spørsmålet: Vil du at din kommune skal slå sammen med en annen, svarer fortsatt 52 prosent av folket nei, og 33 prosent ja. I 1996 svarte 65 prosent nei, og 16 prosent ja. Ja-

folket er altså på gli, men ikke så mye som eliten.

Det var forskerne Lawrence Rose og Harald Baldersheim ved Universitetet i Oslo som offentliggjorde undersøkelsen om folks holdninger da alt som kunne krype og gå av kommuneforskere var samlet i KS-huset for å presentere ulike aspekter ved kommunesammenslåing.

En prøveprosess mot færre kommuner er i gang. 40 kommuner i 15 ulike konstellasjoner har fått penger av Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) for å utrede sammenslåing. For mange stopper det med utredningen, men flere kommuner lar folket avgjøre. Så langt har Ølen og Vindafjord sagt ja til hverandre. Lille Skjerstad har med to stemmers overvekt sagt ja til å gå inn i Bodø. Ved kommunevalget den 15. september var det også tre folkeavstemninger. Aure og Tustna på Nord-

møre sa ja til å bli en kommune dersom staten finansierer bro i det såkalte Imarsundprosjektet. I Sogn og Fjordane sa bare Førde ja, mens Gaular, Jølster og Naustdal takket nei til storkommune. I nord ville ikke Skånland være sammen med Tjelsund. Flere folkeavstemninger følger utover høsten og til neste år.

Det går altså smått med holdningsendringen, og frivillighetslinja er under press. Statssekretær i KRD Morten Meyer (H) sa det slik:

- Frivillighet er best, men fører det ikke til færre kommuner, er tvang en mulighet. Som lokalpolitiker har Meyer også sagt at fem kommuner i hjemfylket Hedmark er nok, og han vil gjerne bli sitert på at hans hjemkommune Hamar bør slå seg sammen med omliggende småkommuner for å danne en slagkraftig region.

Fylkesrådmann i Buskerud,

Forsker Harald Baldersheim.

tidligere Ap-statsråd og sentralstyremedlem i Kommunenes Sentralforbund (KS) Mats Sandman er lei av forskning og utredninger. Han mener ting må skje nå, og at kommunene selv gjennom Kommunenes

Sentralforbund må tegne det nye kommunekartet og legge premissene for debatten. Heller ikke han vegrer seg for å nevne konkrete kommuner.
- Lier og Drammen burde være en kommune. De seks Halling-

Olav Ulleren, Mats Sandman og Arne Skogheim, ordfører i Hol kommune.

dal-kommunene burde slå seg sammen. Og kommunene i Ofoten danner en naturlig enhet, mener Sandman.

Å si ja til kommunesammenslåing og dermed færre medlemmer, skulle man tro KS ville si nei til. Men både direktør Olav Ulleren og KS-leder Halvdan Skar er med på diskusjonen dersom kommunene får mer råderett over skatteinntektene. Å bruke kommunesammenslåing som forhandlingskort for større, friere og rikere kommuner, er deres ønske.

Vinning i spinning
Men hva sier så forskerne om kommunesammenslåing?
Karl G. Høyer ved Vestlandsforskning og Jørgen Amdam ved Høgskulen i Volda har sett på kommunesammenslåing med transportbriller og stilt spørsmålet: Kan utgiftene ved kommunesammenslåing stige fordi transportutgiftene blir større?

Høyer og Amdam har så sett på Nordfjord-regionen, Ålesund-regionen, og de nye storkommunen Sarpsborg og Fredrikstad som ble slått sammen med sine omegnskommuner i 1992.

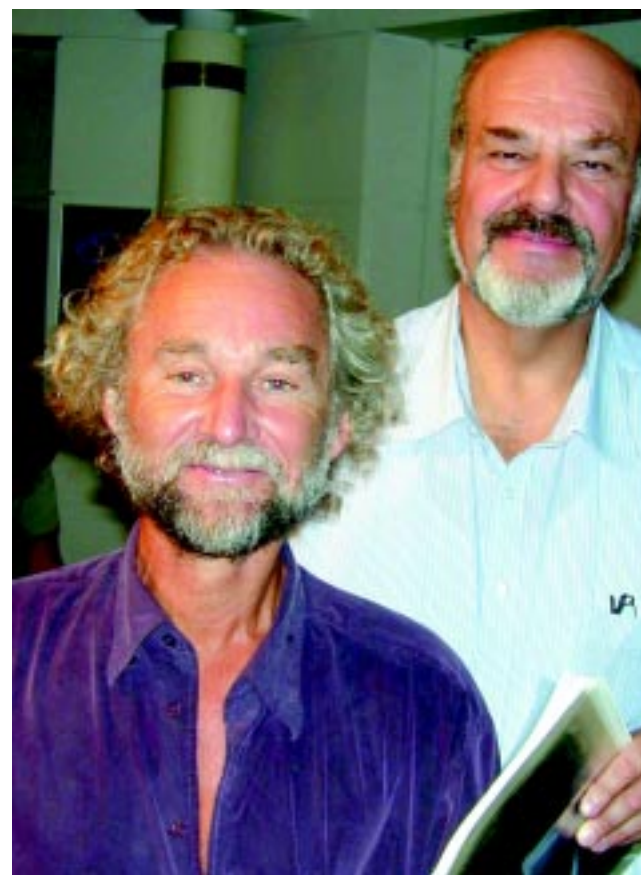
I Nordfjord kommune ville transportutgiftene stige både for privatpersoner og kommunen dersom man regnet med at legekantor og skoler ble færre ved en sammenslåing. Da ville skoleskyss og transport til lege øke så mye at innsparingene på administrasjon ville bli spist opp. Ser man derimot på Fredrikstad og Sarpsborg så har ikke transportutgiftene forandret seg i det hele tatt. Avstandene er små i Østfold. Skoler, eldreinstusjoner og legekantor er ikke flyttet. Men storkommunene har spart opp mot 40 prosent på administrasjonskostnader.

Barnevern i små kommuner
Nærheten til det kommunale tjenesteapparatet, er som regel en fordel for innbyggerne i en liten kommune, men ikke i

barnevernssaker. Det er ikke lett for kommunens eneste saksbehandler på barnevernet og gripe inn i en familie hun\han kjenner godt. Det blir for nært til at man kan være profesjonell. Ofte får barnevernssakene gå for langt i små kommuner. Dessuten trengs det større kommuner for å bygge opp et barnevern som kan samarbeide med det statlige nivået når fylkeskommunen forsvinner, konkluderte forskerne Øyvind Kvello ved NTNU og Christian Wendelborg ved Nord-Trøndelagsforskning.

Forskerne ved NIBR, med Thore Hansen og Monica Myrvold i spissen, mener det er viktig å nyansere debatten om kommunestørrelse og kommunesammenslåing. Potensielle stor-driftsfordeler avhenger av tjenestetypen og kostnadsstruktur.

Forskerne Karl G. Høyer og Jørgen Amdam.

Er du gründer som ønsker å starte bedrift?
Driver du en bedrift men vil ha «faglig påfyll» i enkelte emner?
Er du student, lærer eller forsker som arbeider med entreprenørskap?

Veiledningsbedriften VINN i Narvik gjennomfører nå en gratis elektronisk etablererskole for gründerne, studenter, lærere og andre som ønsker faglig påfyll eller hjelp til å starte egen bedrift. E2-skolen er et supplement til Narviktelefonene og Bedin. Tjenesten utføres teknisk og innholdsmessig av VINN på vegne av Nærings- og handelsdepartementet.

Gratis kan du gjennomgå en rekke moduler og leksjoner som i sum skal redusere risikoen for en feilsatsing og gjøre veien mot selve etableringen og ikke minst driften av virksomheten sikrere.

E-skolen-elektronisk etablereropplæring - er en gratis interaktiv internettbaseret tjeneste rettet først og fremst mot etablerere men også mot småbedriftsledere og undervisningssektoren. Fokus er lagt på prosessen fra ide til kommersialisering, bedriftsutvikling og entreprenørskap.

E-skolen samarbeider med bedriftsportalen www.bedin.no og Narviktelefonene.

Du kan ringe Narviktelefonene og snakke med en rådgiver på **800 33 840** hvis du har spørsmål om etablering eller har behov for informasjon om næringsvirksomhet i forhold til det offentlige. Tjenesten er gratis.

Du kan også få informasjon og svar på dine spørsmål ved å gå inn på www.bedin.no.

www.etablerer.no

Elektronisk
etablereropplæring
gjennom

VINN

Gratis
etablereropplæring
- når og hvor
det passer deg!

Til by fra land – mann etter mann?

Tekst: Eivind Heløe (heloe@argument.no)

Hvilke trender har vært de dominerende i den nordiske regionale utviklingen de siste årene? Hvilke likheter finnes landene imellom, og hva skiller dem? Dette er sentrale spørsmålsstillinger i det nordiske forsknings- og utredningsinstituttet Nordregios rapport *Regional Development in the Nordic Countries 2002*. Profilen tok en prat med en av rapportens medforfattere, Tomas Hanell.

Sammen med tyskeren Jörg Neubauer og nordmannen Hallgeir Aalbu har den finsk-svenske økonomen Hanell nøyde beskrevet utviklingstendensene i de nordiske landene. I skrivende stund er han i ferd med å avslutte sitt doktorarbeide om planlegging på den nordiske Nordkalotten.

Økonomisk vekst og sysselsettingsøkning
I rapporten blir det påpekt at siden slutten av 1990-tallet har de nordiske landene klart seg bra i det internasjonale konkurransebildet. Dette både når det gjelder økonomisk konkurransekraft, i miljøarbeidet, utdanning, teknologianvendelse, samt innen forskning og utvikling. Tar man en nærmere titt, får man imidlertid raskt øye på store forskjeller landene imellom. Hva består så disse forskjellene i?
 - Sett fra et økonomisk perspektiv kan Norden deles inn i to geografiske enheter, øst mot vest. På den ene side har vi Norge, Danmark og Island som sammen med Luxembourg og Irland topper utviklingen i BNP per innbygger i Europa. Sverige og Finland, derimot, ligger bare så vidt over EU-gjennomsnittet på denne sentrale indikatoren. Dessuten har også sysselsettingen økt svært ujevnt landene imellom. Men her er det Norge og Finland som har hatt den sterkeste økningen, mens svenskene har klart å skape færrest nye arbeidsplasser. Felles for alle de nordiske landene er imidlertid at den økonomiske veksten i alle landene i de senere årene har ligget over gjennomsnittet i EU.

Fra periferi til sentrum
 Det er imidlertid mer som samler enn som skiller de nordiske landene med tanke på regional utvikling. Ett av de aller mest sentrale trekkene er ifølge Hanell polariseringen mellom storbyregionene og periferien: - Befolkningen, arbeidsplassene, oppblomstringen av næringsli-

vet, innovasjonen - alt konsentreres om noen få større byområder. Den samlede nordiske flyttestrømmen fra bygdene til byene er over en kvart million mennesker i løpet av få år. Det tilsvarer omtrentlig Malmös befolkning!

Hvilke regioner blir særlig skadelidende under denne utviklingen?
 - Særlig blir Nordkalotten som region hengende etter. I Europa er det bare det tidligere DDR som har en tilsvarende nedgang i befolkningen siden midten av 1990-tallet.

Bakevjer
Dersom vi går bak de harde tallene, hvordan arter denne utviklingen seg på den fraflyttede nordiske landsbygda?
 - Mange steder er denne utviklingen svært følbar. De blir klassiske bakevjer der man finner en økende klientelisering og aldring av befolkningen. Dette medfører igjen at det private næringslivet ligger med brukket rygg og at offentlig sektor er det eneste som opprettholder arbeidsmarkedet.

Er denne utviklingen uavhengig av den nasjonale distrikts- og regionalpolitikken?
 - Tendensene er de samme uavhengig av den nasjonale distrikts- og regionalpolitikken som har vært ført i de ulike landene. Videre er det viktig å slå fast at politikken på dette området har vært gjennom et paradigmeskifte i alle de nordiske landene: Før hadde vi en fordelingspolitisk paradigme der godene skulle spres jevnt utover landsbygda. Nå har vi et utviklingspolitisk paradigme der ressursene konsentreres i regionale sentra.

Norge kan bremse utviklingen
Den økonomiske veksten har vært svært sterk i Norge på hele 1990-tallet. I 2001 var Norge helt i tåten med tanke på kjøpekraftsjustert

BNP per innbygger i EØS-området. Burde ikke dette sette oss i stand til å gå mot den deprimerende internordiske avfolkningen av landsbygdene?
 - Jo, Norge har en del særegenheter som kan gjøre dere i stand til å bremse utviklingen. Dere har en heldig demografisk utvikling som gjør at det er relativt færre gamle enn i mange andre land. Dessuten er dere veldig heldig stilt med en utbygd infrastruktur som er helt unik i Norden. Dette er faktorer som gjør at Norge kan bremse utviklingen noe mer enn andre. Likevel er nok denne utviklingen umulig å snu også i Norge. Det blir mer et spørsmål om hvor sterk den blir.

Ja, hvordan har den artet seg så langt?
 - Konsentrasjonen av nye jobber har på 1990-tallet vært sterkest i fylkene rundt Oslofjorden, Agderfylkene, i Rogaland og i Hordaland. Samtidig så vi at sysselsettingen i Finnmark falt selv i en periode da Norge hadde en formidabel sysselsettingsvekst. I år 2000 lå flyttestrømmen mellom norske kommuner på det høyeste nivået siden 1977. Dette innebærer blant annet at befolkningsnivået i annen halvdel av 1990-tallet har falt i to tredeler av Norges fastlandsterritorium.

Globale og konjunktur-ømfintlige utviklingstrekk
Hva er hovedårsakene bak denne voldsomme sentraliseringen i de nordiske landene?
 - Vi må nok se i øynene at den økonomiske eksistensberettigelsen til svært mange nordiske småsteder ikke lenger er til stede i en globalisert økonomi. Det må legges til grunn rene nostalgiske hensyn for å opprettholde dem. Dessuten er det jo ikke bare økonomiske forhold som styrer denne utviklingen. Mange kulturelle og sosiale faktorer trekker yngre mennesker mot byene. Videre er

tilgangen på utdanning gjennomgående dårlig i periferien.

Aldri så galt at det ikke er godt for noe..
Har dere klart å identifisere faktorer som bremser flyttestrømmen fra bygdene til byene i Norden?
 - Vi ser noen tilnærmet paradoksale utviklingstrekk i dette bildet. Blant dem er at sentraliseringen går raskere i oppkonjunkturer, og den bremses i dårlige tider. Byens lys virker altså ikke like forlokkende hele tiden!

For mer om Nordregios rapporter, se www.nordregio.se

Under finner du noen av NORDREGIOS kurstilbud for 2003/2004:

8-10. oktober 2003, Ålborg: New developments in theory and their relevance to practice

3-5. desember 2003, Oslo: Governance and Coordination

5-7. november 2003, Luleå (del 1) og 4-6. februar 2004, Bodø (del 2): Regional Development - Strategies and innovation

For mer om innholdet i kursene, se www.nordregio.se, eller kontakt susan.brockett@nordregio.se